

Milan Uzelac

ODBRANA POEZIJE

(odabrane pesme)

Vršac
2014

KULA NAD VRŠCEM

KULA

U nutrini Kule legu se pčele;
svoju, u saću pronađenu mudrost,
šire niz oble strane Vršačkog brega.
Čekaju da med dospe do temelja,
da prekrije ogromne naslage zlata,
a vreme svoje zube izoštri o kamen.
Kula se pretvara u pčelu,
dobija mala, zlatasta krila
i Vršac oblači u maglu.

KULA U MAGLI

Kad Kula nestane u magli
a Vršac bez gospodara bude,
ljudi postaju tihi, nečujni...
Čekaju da se dogodi čudo,
a ono se, pre, ili posle,
zbiva na vrhu Brega.
Zemlja se pretvara u svetlost
i naše oči zasipa prašinom.

MAJDAN

Na dnu napuštenog Majdana
splet zmija kupa se na suncu;
svoja tela, odenuta u boju kamena,
pretače u govor.

Gore, dva ogromna orla
polako smanjuju krug;
čekaju da ih nanese vetar
na vlagom išarano dno.

DOGAĐAJ NA MAJDANU

Jedina vrba, na obodu Majdana,
upija podnevno sunce.
Pognuta krošnja, svikla padanju kamena,
krije put i komad rapave ravnice.
Dva mališana, u uglu ogromne senke,
kopaju rupu za malog psa
kojem su noćas izdrobili glavu.

POGLED SA ĐAKOVOG VRHA

Hrastovi na obali bivšeg mora
krošnjama svojim podupiru nebo;
sa jedne strane travnjak, izbrazdan brdima,
sa druge, negde u daljini, veštački ribnjak,
u sredini Kula, Vršac, oblačni komad nesna
i malo tajni koje čine život.
Ogledamo se u ogromnoj, prozirnoj bari,
tražimo smisao svog lika na njenom,
nesrećom označenom, dnu;
čekamo da se nebo razoblači
i Đakov vrh utone u prolećnu toplinu.

NAMERNIK NA ĐAKOVOM VRHU

Siva, u mahovinu zarasla stena
svoj besmislen, zagonetni oblik
uvek tumači drugom, nepoznatom pričom.
U zavetrini, pod Đakovim vrhom,
svaka se reč na dvostruki način kaže
i svako slovo bezbrojno puta ponovi.
Dođe li možda neki namernik tu,
glas mu se brzo pretvori u cvrkut
a sivo perje na grudima nikne.

MISA

Stoji nad gradom kao kamena ptica.
Odenuta u belinu i oblačan nemir neba
umrle vraća u večiti mir.

Natrule dasake i rastuća vlaga
južnu joj stranu bacaju u brige.
Sa one druge, dolazi samo vetar,
zasipa prozore, oluke i zvonik tišinom;
lomi stabla u blizinu Feherove kuće.

TORANJ MISE

Uzdiže se do dve trećine neba.
Toranj, okrenut ka zalasku sunca,
svakim se danom neprimetno ruši.
Zidovi, oduvek belo okrečeni,
zatvaraju prostor namenjen vremenu.
Pod zvonom legu se sove
i svetlost pretvorenu u mudrost
raznose kad padne mrak.

NA DNU ĐAVOLJEVE JAZBINE

U osnovi pokvarenog sunčanog sata,
na dnu Đavoljeve jazbine,
gnezde se ptice.

Još dok se legu, uče se vremenu,
naporu da se u letu nad Vrščem
izbegnu tornjevi zabodeni u nebo.

Kada se svim tim ovlada,
Jazbina postaje nesnosno mala,
a letenje igra, način
da se opredmeti vreme.

U ĐAVOLJEVOJ JAZBINI

Svake godine u Đavoljevoj jazbini
nikne po jedan kesten.

Šumari ga zalivaju, čekaju da poraste
i krošnjom zakloni sunčani sat.

U trenutku, kad prevrši meru,
dolaze da mu oduzmu visinu.

Gospodar Jazbine sve to posmatra,
ćuti i posmatra...

KAPELA SVETOG ROKA

U njenom temelju leži zaključana kuga.
Stegnuta u zaborav, teži od kamena,
spava priklještena između kuća
i nove škole, nad humkama bivšeg groblja.
A kažu: došla je Cecilija iz Kule,
i rukama od čiste vatre
stavila po kamen u svaki od četiri zida.

ZIDANJE KAPELE SVETOG ROKA

Kada je kuga bila na domak Grada
glavari dozvaše zidare, iz daleka,
i rekoše mesto buduće kapele.
Ovi, vični zanatu, i borbi s vremenom
rapave ruke odeše u pokret vetra
i zgrada, poče da raste; vrata,
okrenuta na sever, dozvaše zimu
i bolest presta.

URBANI

Ogrnuti u vinograde
i komad sivog, raspetog neba
odvajaju Misu od ravnice.
Četiri usamljena kestena
zelene, iskidane prste
šire nad temeljem nestvarne kapele.
Na zaravnjenoj čistini
seljani okreću zaprežna kola;
izručuju u njih sepetke,
prepune ostarelog grožđa.

POGLED SA URBANA

Kada se sa Urbana pogleda Kula,
njena južna, u temelju najdeblja strana,
kamenu sivost diže do granice neba.
Malo niže, Crkvice zagubljena u granju,
nestvarnu belinu pretvara u krv;
čeka da onaj vidljivi deo grada
nestane u smeši zapaljenog korova i sna.

KALUĐERSKI BIRT

Na mestu gde je Kaluđerski birt
mešao vino i pijance,
besede onih koje piće smori
i česte tuče seoske gospode,
sada sam, sred nabujale trave,
našao kamen i komadić čaše,
jedine stvari koje grizu vreme.

PRED MESIĆEM

Kad smo juče prišli dovoljno blizu
i Mesić uneli u oči,
kiša, od svake strane bacana vetrom,
oprala je put i blato sa naših nogu.
Neko je hteo da čistih stopala,
kroz zastor svetlećih kapljica, uđemo
u, Savinom rukom, naznačen prostor
i vreme, sažeto u vrhu kupole,
osetimo kao svetsku moć.

MESIĆ

Pod oblim, u zlato stegnutom svodom,
širi se blaga, o živopis izlomljena svetlost.
Reči onih što slagahu kamen
nečujno klize do granice sela.
Malo dalje, sa druge strane konaka,
žedni konji kraj pognutog đerma
čekaju da gazda kofom dohvati vodu
i sliku sunca sa zida bunara.

MESIĆKI TORANJ

Zagnjuren u kamen i svoje vreme,
u misli zidara i njihove nacрте,
u vino prosuto u temelj
i reči iz starih, požutelih knjiga,
Mesić toranj odenut u zlato
uzdiže do neba, do granice vida
i sluti beskraj, nestvarnu prazninu.

MALI RIT

U jednom delu Rita skuplja se voda.
Vrbe, račvujući se u korenu,
sivkaste grane nadnose nad mulj.
Po belom, svetlucavom lišću
sleže se prašina sa obližnjeg puta.
Stabljike mlade koprive okružuju
gnezdo trstenjaka otrovnim lišćem.

ORLOVI NAD MALIM RITOM

Žute, vremenom istanjene vlati
ispredaju treperavu pesmu.

Dva orla pod paperjastim oblacima
ponekad zamahnu krilima; lebde.

Čuje se samo ono što donese vetar
i prepusti treperenju trske.

CRKVA NA BELJACU

O njenoj gradnji pletu se izmišljene priče
i, ako natpis pogrešno shvatiš,
postaješ mlađi od svoje starosti.
Po strani od onog što teče
spava sred trščanog mora
oslonjena o dve sasušene vrbe.

U CRKVI NA BELJACU

U jednom od mračnih uglova čuva smeh,
u drugom, na dnu bunara, iznakažena tela
onih, što u bezbroj skica
dadoše joj trajan i savršen lik.

U vrbi kraj gornjeg zida sanjaju njihove duše;
sanjaju duge, još neodrezane prste
i svod što stajaće negde, u uglu sna,
nepretvoren u masu hladnog kamena.

AT

Kraj Ata divljaju konji;
vlasnici, na trošna kola,
tovare od čekanja usitnjen pesak.
Maštaju da ga što pre razvuku
i, bogati, ugledaju dno.
Zaboravljaju da kraja delima nema,
da samo bivše more
najbolje poznaje poslove.
Njihova smrt i kosti onih u pesku
tajna su od koje žive
poslednji pesnici Vršca.

IDOLI SA ATA

Kraj Vršca leže naslage peska
kojim je more odevalo trg.
Ponegde idoli provire iz zemlje,
pričaju o vatri i reči lepota;
čekaju da neko ih probudi,
da im u lužici povrati oblik
i stavi ih u staklene vitrine.
Pesak, upivši davno njihovu mudrost,
preći će tek tad u temelje
mahom novih, dovršenih kuća
i tražiti da se vlasnik povrati iz sna.

LUDOŠ

Razdvojen u trsku zaraslim kanalom,
zelenom trakom ustajale vode,
svakom se stranom oslanja na nebo
i brazde vuče do padina Brega.
Između severa i Vršca
kupa se u šumi zrelog kukuruza
i vici čobana oko zapuštenog,
od trajanja zatrovanog derma.

SUSRET NA BELOM MOSTU

Uvek, u isto vreme,
dva čoveka zaprežnim kolima
prelaze Beli most;
osvrću se.

Njihova neobrijana lica
počinju da se smanjuju,
nestaju u sparnoj izmaglici
koja obavija Vršac.

KANAL NA LUDOŠU

Kanalom neprimetno protiče voda.

Jedna muva na list

koji tone pod njenom težinom

pokušava da sleti.

Voda na raznim mestima treperi

i svoju rapavu, zelenu površinu

provlači ispod Belog mosta.

TRAKA NAD LUDOŠKIM KANALOM

S namerom da spoji razdvojen Ludoš,
pruža se preko kanala most.

Njegova izlomljena metalna ograda
oblači se u tanke slojeve rđe.

Sivu, rapavu površinu
išaranu težinom kolskih točkova
preseca senka telefonskih žica.

PREDELI ZIMI

Nad Vršačkim predelima sada je sneg.
Njegova bela nepremostivost, zgažena
blatnjavim tragom seoskih kola,
skriva paperjastom mrenom Urbane i Beljac,
Strmoglavicu, Selište i Ludoš.
Sa druge strane, u belom ogrtaču, Breg
i siva gospodarica, krezuba Kula,
naznačuje prostor u kojem zima,
uz pomoć Cecilije,
vladari do granice svoje.

STRMOGLAVICA

Stojimo s one druge strane Vršca
i čekamo da se Kula pojavi iz magle,
da na Strmoglavicu i njenih šest njiva
baci zapaljeno sunce, da se nasmeje
krzavim, od vremena natrulim zubima.
U daljini, tri zatamnjena tornja,
u zlato odenutim vrhovima,
podupiru oblačno, čekanjem izmoreno
nebo.

NAJSEVERNIJA NJIVA NA STRMOGLAVICI

Njiva, crna od svoje dubine
i močvare, koja se svakog proleća,
pretvara u more skupivši
dovoljno vode s Vršačkog brega,
uzorana i napuštena,
ostavljena da potraži mir,
kakav njen orač ne poznaje,
ni onda kad je najbliže zemlji,
još uvek polunagluva,
od talasa posustalog mora,
severnim svojim krajem dotiče Selište.

SELIŠTE

Selište, danas bez ijednog sela,
valovito, naspram sivkaste ravnice,
leži poput ubijene ptice
pod zelenim ogrtačem.

Još uvek nedozreo kukuruz
sanja berbu i odlazak s polja.
Kada se pretvori u zveckavo zlato,
čuvaće u sebi malo sunca i zemlje
za one koji odluče
da ga povrate u život.

PRIČA SA SELIŠTA

*Šetajući Selištem Javor
Rašajski je našao komad
meteorita koji je (u neolitu)
služio kao kamen za žrvanj*

Na Selištu, pod naslagom zemlje,
skrivahu se kuće i jedan čudesan kamen
dolutao sa drugog kraja neba
u žrvanj vladareve žene;
njegova toplota
predugo skupljana s iste ruke
duž ivice pravilnog kruga
peče nas dok otresamo zemlju.

CRVENKA

Ovde, kao na Atu, vadi se pesak.
Pravilno zasečene strane
kriju male glinene idole
i njihove otkinute glave.
Jedan od njih, pronađen
kraj kostura kosa,
sluti da njegov vlasnik
poznaje drugačije vreme.
U Vršcu, o malim idolima,
sada se pišu knjige.

POGLED SA CRVENKE

Sa Crvenke vidi se nebo
i Kula iznad njega.
Njena uglasta osnova
pružena do svake vršaćke kuće,
svoje središte potopljeno u zlato,
u svetlost koja privlači čiope,
pretvara u jezik uspavane zmije.
Ko dođe s ključem i čašom vina
videće gomilu ruku
i sasvim drukčiju smrt.

POGLED SA NOVIH ZEMALJA

A tamo, iza neba stegnutog u vreme,
iza bele, iskričave površine,
tama, zbijena u iglice borove šume,
krakaste, od mraza skorele prste
spušta niz padine Vršačkog brega.
Ptice treptave, od zime nabrekle krugove
stežu nad kućama Radakove male
i onima čije su oči uprte u njih,
kazuju vreme, ono iza njega.

NOVE ZEMLJE

Na mestu gde trske preseca polje,
zariven kao nož u prazninu,
Mesić se u dodiru s mrakom,
pretvara u belu, iskравu ravnicu.
Kažu: ovde na Novim zemljama,
sahranjuju decu i ubice;
neka zemlja izmiri čednost i bes,
najblaži osmeh i zgusnutu meru.

1972 - 1973.

JESEN U BANATU

MIRIS PALJEVINE

Toplina leta meša se
s ugarcima išaranim pepelom.
Na dva načina isto trajanje
zadržava miris paljevine i
strah da sve će u prah
da se pretvori, negde u Kajtasovu,
na Đavoljem mostu.

Živa svetlost igra u mraku,
u hladnoćom utegnutoj tami.
Iako dobru lestvicu imaš
za uzlazak na visinu,
ponestaju drva.
Vatra se sa svojom suprotnošću
ponikloj na kraju ushodišta,
mimoilazi.

VICTV VALERIANVS CASIANVS

... SOLVIT

Tako govorahu osvajači;
put dolaska i put odlaska,
svakom,
samo se jednom podari.

U NEDOSTATKU ODGOVORA (Moguća poetika Dositejeva)

Šta činiti danas, kad jasno je
da ćutanje moć ima, dalekoasežniju, podmukliju;
danas kad ime putnika Dositeja samo
deci iz njegove ulice na časovima
domaćeg heklera i sremskokarlovačke grudobolje
spominju?

Tri njegova dolaska u Vršac, tri pokušaja su
da jesen se sveta u svet prenese.
Zastaju tumačenja plaveti i zlata,
izgovor da tajna brojeva treperi na usnama
šetača večite Vršačke Bašte.

Odvagnuti vreme promene treba.
Odbaciti tumačenja o izvikanoj uverenosti,
jer ništa se ne može u selu sahrane razumeti,
jer jedino u dvoru vladike Šakabente smisao
smisla još ima, ako ga ima.

A zamisli: neko ti kaže da moraš sve
od početka. Ponovo slova, ponovo knjige,
ponovo tečenje vode
do ponoći naučiti.
Zamisli da neko ti kaže: Rasprostri
hrastovo lišće na ulaz u namastir -
stvari sliku reda u razumom zatamnjenoj ravni!
Svetlost voli sa senkom da se meša.
To znaš.

Iskrivljuješ početak basne prvim, do beznada
uvijenim slovom. Ospori vreme! Neka
i posmatrači osete da pisanje pesme
nije ni korist ni šala.
Trebalo bi slepiti, a na odlepljiv način,
sve listove knjige čije parne stranice
na prošlost mirišu.
Neka ih nema.

LAZA KOSTIĆ NA PUTU U VRŠAC

I dok Breg je sporo rastao iz žita,
Kao nemi svedok pesničkog umeća,
Sterija mu beše zagonetka veka,
A i mnogi drugi, ko Tomić i Nančić,
Što uz zvuke gajdi vernog im Čanade
Besediše lako, na jezika mnogo,
Čekajući kreac da na suncu sazre.

Trebaše mu malo vršačkoga mira,
Odmor nakon puta bez kraja i mere,
Radost čiste misli van telesnog bola,
Vedrina što vida razbolelu dušu.
U prtljagu behu godine i mudrost,
Savršenstvo stiha koje glača pero,
Dok tišinom peva vasseljena ledna.

Znao je on mnogo ali ne i jedno:
Tamo gde sad hita da presretne sebe,
Da u reči sapne savršenstvo duha,
Daleko od šapta zlobivoga sveta,
Daleko od senki koje kradu snove,
čekaće ga pogled prituljenih lica
I zevna pustota iz sporednog neba.

UZVITLANA STRAST ZEMLJE

Podnosi svako zasecanje i svako podvajanje.

Spremna je da se u beskraj razdeli, da

dokaže sebe u najmanjoj čestici.

Sposobna je da se vlaži, da

noć jednači sa snagom, da treperi,

troma i nepouzdana.

U njoj je sila osvajanja i moć razlike, snaga

uzvitlana nad glavama što ih Marko Aurelije

gubi, negde između Tise i Dunava.

Sebe iz sebe proizvodi, proiznosi se

u stvarima još nedorečenim, neprosvetljenim,

u porama vremena koje se odasvud naleže

po kanalima, ševarima, po vasceloj močvari.

Tlo svakog tla je mesečina i njena tajna

ostaje nedosegnuta, utisnuta u glasove ptica,

u povike nad neplodnom ravnicom.

Zemlju treba osetiti dok sanja, dok stvara

svoju drugu, beskrajno tajnu prirodu

darovanu centurionima ilirskih ratnika

dok svetlost još uvek neodeljena od tame

isijava iz ravnice obuhvaćene vremenom, tom

blagom izmaglicom u kojoj gnezde se ptice.

BOLEST

Jednog dana u tebe se useli miris zemlje
i učkur počne da te žulja; najednom ti
zasmeta veličina papuča koje je toliko njih
nosilo pre tebe. Hoćeš da zadržiš sećanje
na nedeljni ručak, na trenutak dok
podne oglašava Mala Crkva, a
vrela se supa puši na stolu.

Sad miriše lizol, vim, nezaslađen čaj.
Škripa susednog kreveta opominje da nećeš biti sam
ni kad poslednji put počneš da se gušiš.
Možda ti sav život neće proleteti svešću
ako ga nisi ni imao. Sve tvoje
ostaje daleko od tebe, među knjigama
čije neizrezane stranice tamne u vremenu.

Osluškuješ vetar i dobovanje kapi što klize
niz zamagljena stakla; ne napušta te misao
o vlažnoj lepljivoj ilovači koja će
prodreti među tvoje smežurane prste
jer bićeš so zemlje, njena potvrda.

VAN RAVNOTEŽE

Iz tame prelaziš u tamu i
samo još kratko međuvreme imaš
za smeh, bes, pitanja;
posle jutarnjih priča toneš u borbu
rveš se sa sobom, a protiv koprene sna,
ustaješ i naporno se šetaš,
ima, eto, i nečeg jačeg od tebe, i tek
kad poklekneš, kad načas izgubiš ravnotežu
širom otvoriš oči i
ti si ti.

A šta možeš videti u času
kad ničeg vidljivog u sobi nema,
u času kad svice prestravljuje noć,
kad kiše nad Vršcem prevršuju meru?
Tvoj put određen je rođenjem i dobro je
dok iznad grada vidiš uštavljen mesec,
dok reč svaku za stvar najbližu vezuješ,
dok tražiš da sve se sada i odmah dogodi.

ZABORAVLJEN PUT

Kad neko kaže da put do kraja zna
možeš mu verovati, ali za njim,
njegovim tragom u zemlju Panonaca
nikada nemoj ići.

Na put svako mora da ode sam;
da prvo, razume se, pripremi sve:
spakuje stvari, o svemu razmisli
i onda putuje, stalno oprezan.

Jedino odmorište čovek je sebi sam
i samo u sebe može dospeti,
ako je hrabar, ako biva sve mudriji
dok izlazi iz pećine.

POSLEDNJA PROVERA

Tako svetla može biti samo noć
u kojoj zvezde po prvi put
sijaju istinu pa sećanje se
nepovratno u sebi ogleda nad Kulom.

Prolaze naša moguća lica,
zure u ostvarene promašaje,
dotiču sve što bilo je dato
da se pojavi; ruke nam, i ramena, već,
i celo telo postaju prah.

Još čuju se reči Galerijana
na otežalom tasu istorije
i nema mesta među ne-mestima.
Samo onaj, ko pravi čas raspoznaje,
van svega je, realan; eno ga:
baca beli ubrus u izgubljen svet.

NA PUTU U POLJE

Idem da bih se potom vraćao, a vraćam se
da bih mogao iznova ići baš tamo
gde vatra čuva brazdama oboran grad
i glasne povike na konje sa ruba Balate.
Mir među svetiljkama, ispražnjenim izlozima,
knjigama, praznim pogledima, među
psima podvijenih repova, praznim saksijama,
nenaličan, a tako blizak poslednjoj knjizi Livija.

U smislu puta smisao je hoda i
ostane li se u polju, među pticama,
među strašilima, rovcima i lovcima,
bude li se u sva tri vida postojanja,
imaće se uvek isto: glava na dlanu
pa na panju.

PESMA ZA MRTVE CRVENOARMEJCE

Prešli su hiljade kilometara goneći
Fašističku nemačku stoku
I onda ih je nasumičan rafal,
Nenamenjen njima, već srpskoj raji,
pokosio tu, u predvečerje,
U podnožju Vršačkog brega.

Nisu uspeli da se do kraja osvete
za mrtve u Belorusiji, za mrtve
pod Kijevom i Moskvom,
za sve poginule pod herojskim Staljingradom.

Ostali su tu, na pola puta,
u Vršcu, boreći se do kraja. Jer,
Velika Rusija ni tu ne može nazad.

U Vršcu,
9. maja 1974.

RAZGOVOR O PUTU

Zar još uvek živiš u telu jezika,
pita me brat glasom iz daleka;
zar ne vidiš kako se prostor mogućeg smanjuje
kako je vazduh sve neprozirniji
pa ni sveće ne mogu da rasvetle podne?
Pogledaj te uginule ptice, presahli Dunav,
tu sparušenu travu, to voće koje nema roda;
pišeš pesme o vremenu što se raslojava,
o susretu predmeta i njegove smrti,
a kraj je jedan i jedno je mesto
gde zbiraju se ljubav i istina.

Ko ovlada mislima a snove izgubi
ostaće slep u danu odluke; ti znaš da
ono pravo i ono poslednje jeste jedno,
ali, za sebe samo ne znači ništa
ako na putu u sebe, sebe ne nađeš.

Ti i dalje pišeš i misliš:
odlučujuće je davno zakazano;
ipak, pogledaj još jednom
kako se priroda za svoja načela bori,
kako vetar uporno obilazi groblje,
kako nad Vršcem hladna zjapi prazina!

Igraš se rečima i prizivaš senke;
slutiš dolazak glasnika i vest

što će je čuvati u boci; krv se
krvlju naplaćuje i nema igre
više ni u poeziji. Pa, jesen je;
huk sova osluškujesh. Kažesh: ušare,
a sam znaš da ono bitno, ono o čemu govore knjige
neće se ni sada pokazati; ono je davno dokazano
i pre početka počelo je da se potvrđuje.

Odzvanja već i sat o kojem se često govorilo.
Bele povorke, razbacane hrizanteme,
srča na podu Mesićkog manastira, sve te podseća
da vreme je da se vratiš i održiš čas.
Ovoga puta nema učenika, nema ni prostora.
Sam si, sam pitaš, sam odgovaraš, sam ocenjuješ.
Konačno shvataš: postaješ svoje ja.

POKRETNI STRAH

Sa kraja na kraj ogoljene tame
senka nas prati, od košulje bliže
za njom ati jezde i nestale zvezde
tajnovit oblak, praizvor praznine,
il možda vidar što prekasno stiže.

A svako je vreme nepovratna reka
za nebesne ptice dok čekaju kiše
i sve manji prave nad Selištem krug;
i dok krošnje šapću, sve tiše i tiše,
a glasnici sveti u prazninu tonu,
tama na sve leže i beskraj doseže
u kome se meša sećanje i ništa,
pokoj pribežišta.

PESMA ČUVARA PESME

Oslobađaš se svoje pesničke odeće,
citiraš pesnike koji se retko sretnu tamo
gde vladari mir. Nabokov lovi leptire, spokojan;
najlepše ruske reči odavno su već
na dnu čvrsto ispletene mreže.
Ima li boljeg majstora od njega?

Naviru sećanja, plavet nezaboravka,
glasovi o zaludnom pokušaju Hirama da
od malo drveta i kamena stvori adekvatan svet.
Rublje leprša na vetru dok strvinari likuju
gradeći na slamnom krovu ono što nebo je
i pre sveta stvorilo. Gledaš pred sebe,
sećanje počinje da se belasa, i to je plašt, zar ne,
što sveta Cecilija, čuvajući Kulu,
baca na one što ih trajno voli.

POČETAK PUTOVANJA U NOĆ
(*Pieta Rondanini*)

Oslušni tišinu, poledinu sna, i vihor
Plahovito uzvitlan kretnjama glasova;
na Bregu s kojeg vidi se sve
reči su nenamerno, između redova,
izbodene otupelim kopljima;
neprobuđeni ni vetrom ni glasovima
ostali su da sanjaju čuvari svetlosti
šetača po vodi.

A onda,
desiće se uzdizanje, i jutro,
i razgovor na stazi, repriza prvih petlova
i pitanje o tom kuda se ide;
ko rano rani, ko zna šta grabi;
neverovanje počće da deluje;
priča će brzo obići svet i običnost
neobičnog (smrmljana negde u Efesu)
poplaviće svet.

I šta nam ostaje? Slika majke
što dodirom s one strane vremena
otkida telo kamenu i sve gotovo je:
telo otežalo, klizi u nepovrat,
dok Michelangelo, prljavih stopala,
dovršava nama nepotrebnu istinu.

STRAH U POLJU

Ruke ti mirišu na paljevinu,
na papir tek ovlaš nagoreo,
na zemlju s leve obale Dunava,
na sve što čini anđeo pali u ravnicu.

Opitomljen gavran nadleće prazninu,
prvobitnu raskoš ugaženog mora,
mirisni hrast što nema ni ime.
Dogoreva govor, nesnom nedorečen,
Dok narasta tama, ta strahotna pustoš
Koja guta ljude bačene u glad.

Zvuk zardale brave pojačava vetar
i daleko ječi zveket sedmoga ključa.
Tvoj umilni pogled mami nas u polje,
u nestvarno podne i ugašen život,
u poslednju igru koju krasi smeh.

STEPENIŠTE

Silazim stepeništem. Srećem
Hromog starca koji s novinama pod rukom
Dokazuje Maltusove zablude; žurim
Da još jednom, u tišini bolničke biblioteke,
Iščitam o tome sve Marksove primedbe.

Toplo je.

Da li će i ovaj dan da prođe?

Šta saznaću, kad saznam sve,

Pro et contra? Nije li već dovoljno i to

Da se nikada više današnje osunčano jutro

Neće među zidove useliti. Dišem

Punim plućima.

Gledam kroz prozor. Peru stepenište.

Brišu tragove. Skupljaju rasute novine.

PODLOGA PESME

Po sredini presečen list papira
Borište je predmeta i njihovih slika.
Uporno sledim niodkud ucrtanu mrežu
Čiji krajevi ne garantuju uspeh.

Praznine ostaju dovoljno velike,
Nedorečene, s dovoljno zamki i skrutih
Mesta neodređenosti. Kako
Na drugi kraj najviše svesti dospeti
Jer sve se mora zapisano i dogoditi.

Nikome nisu poznata sva pravila,
Već važnost njihovog nenarušavanja.
Čisti redovi bez senki misli ispit su
Koji ne polaže se na skliskoj podlozi.

A nema dve strane. Nema dva puta.

TAJNA SPEKULATIVNE KONSTRUKCIJE

Ta nepoznata kuća postoji u pesmi
Satkanoj od dugo smišljenih reči. Sve zbirano
Može se već u naslovu izgubiti.
Otvrdne li prerano beton, popusti li ugaoni kamen,
Podlegnu li zategnute linije sila pritisku
Po vertikali...

Sve dovoljno je sebi.
Da li smo to i mi na Marksovoj besputnici?

POSEČEN VOĆNJAK

Tek u cvetu, poobarana stabla. Sad.
Šta novo da se otkrije
Na polju bez budućnosti?
Pčele još uvek (prirodom naučene,
a ljudski zavarane) saleću
ono čega neće biti. Neuzbrana mogućnost
smeši im se sa one strane gladi.

Izgubljen plod pred beračima je
U nekom drugom mestu,
Na nekoj drugoj omorini,
Sačuvan.

RUŠI SE NOVA KUĆA

Počeli su sa skidanjem crepa.
Crveni let niz nakošenu dasku.
Onda letve, grede,
Hod po bivšem krovu,
Uz stepenište, oslobođeno zidova,
Opruženo u nebo, u ništa, u
Korak nedokoraknut.

Na mestu svega, prazan je prostor
I slika kuće na budućem trgu;
Pokadkad, svečeri, svetlucanje ugašene lampe
I miris dima svedoči o kući;
Na njenom mestu, iz tišine,
Mlada starost smeši se vremenu
Utisnutom u beton, u šut
Bačen u korito nedovršene jeseni.

TIGROVO OKO

Bez svetlosti na dnu mraka;
Na uglačanoj poledini kamena,
Oslobođenog bezvremeno ugrađenih očiju,
Igraju senke opčinjenih ptica;
Čuje se odnekud reč: *lenija*.

Mešaju se slike strnjišta i kukuruza,
Kudelje neizrasle u pokrov;
Kost je u grlu vremena
Nesviklog čitanju poraženih zvezda.

Nema glasova o početku
Nove najezde skakavaca
Obezglavljenih sjajem tinjajućih vatri,
Jer vreme, do smrti neproživljeno,
U današnji sat, a jučerašnji dan
Sa gavranovim perjem, na kamenjaru,
Meša se.

PUTOVANJE PO BANATU

GROBLJE NA VRHU BREGA

Biti toliko sam, zasmijan, visoko
Iznad svih, među zvezdama, u praznini,
I čekati nadolazak velike vode
Pod breg.

Još samo svetlucanje belog kamena
U praznoj noći, okomito nad gradom
(dok orlovi nadleću
tek ponikle stabljike belog luka)
odmara ti polunagrižene oči.

Šta izgubiš u polju, nedostajće
Kad ga se uželiš,
Bez dana i svoje zvezde, sam u mahovini,
Sam u neverici, na drugom kraju
Pevajućih šina.

Orlovat, 26. Mart 1981.

NEGDE U ATARU

Zašla je noć duboko u polje,
Popalila vatre u strnjištu,
U neplodom ojačanoj zemlji.
Nađi svoju smrt ovde, početak sna
O vrednoj letini, o ambaru
Prepunom smeha i razbacanih sepetki.

Huk vetra ostaje samo; glasovi, pa muk.
Obmane nekorisnog ploda,
Opustele, u smiraj zagubljene jeseni,
Upokojene svirke naše čulnosti.

Ponoviti poslednju reč!

KORVINOVA PTICA

Već breskva u cvetu je pred mojom kućom,
A gavrana, sa prstenom,
U stegnutom kljunu, nigde.
Svežina groblja. Podvodno proleće
Nad dnom bivšeg mora:
Severna taja o neiznađenom,
Zagubljenom satu omorine.

Vatra se na kraju sela razgoreva;
To most, nad Tisu ovešen,
U zalazak se zabada; Titel.

Smena crnice i vode –
Iskošen put u nepoznato; ciglana
Još nedograđena (od sebe same)
I iznenada:
Let crne ptice u leto.

Titel, 26. Mart 1981.

NEIZGOVORENA REČ

Ušunjala se u moj glas, u misao
Što sebe ne prepoznaje, u
Stvari isklizle u mrak,
U ime zabite banatske varoši,
U oči sagorele dimom uzgarice.

Sad, kad ničeg nema do zemlje
Pogle na prste sa druge strane Vršca
Vidi se i ono od prvog dana izgubljeno,
Najviše tamo gde senka više ne stanuje.

Neiskazivo rečima slika je ćutanja,
Iznenadena poledina sna
Grobljanske trave, nedosanjana.

A reči svuda dovoljno ima!

MOĆ GOVORA

Zdravo – kaže mi drugar iz škole –
Hvali te moj sused, onaj što sprema se
Odavno da umre. Nikako da spakuje sve stvari.
Čas mu ovo, čas ono nedostaje.
Neprestano govori o tebi. U grobu već,
Jednom nogom, rečima se za tebe pridržava.
Ima li tu nečeg, neke tajne vezane za put?

Ako je put vredan, vredelo bi truda.
Možda mi sa njim misli mogu daleko da stignu,
Ko ta Marksova, što je već danima mislim.

Moj drug me ne čuje. Ali vidi.

PROROŠTVO VINKA LOZIĆA

I kad se završi san, slika noći smešana
Sa kricima ptica, ako ne izmakne računu,
Pravo je lice, prošlog nam i budućeg života.

Sve viđeno, tek po kadkad, odmazda je
Sigurnosti i prisećanja. Iz svake reči
I njenog lika nad namreškanom vodom
Iskaču lovci i ulov, svrha posla
Ulovljena u zamku prolaznosti.

Ova godina obećava mnogo,
I kao prošla, ništa.

BEG U SLATINE

Bagrem u cvetu. Kiša.
Ostaje izazov sa one strane vremena,
Sred polja ispranog pre suše.
Stvar sama ne voli da se pokazuje
(baš) onda kad nama odgovora to:
Ona je reč, mig, il drhtaj travke
Na vetrometini.

Pčelar može prokleti i kišu i vetar,
Može da prostor proglasi za ništa,
Da košnicu spusti u polje kamilice
Kad joj vreme nije.

Čeka vreme u kojem slatina
Svoju prirodu mora da pokaže.
Misli na nedozrele masline.

NOĆNI LEPTIR

Strah je to od tajne prirode voska, od
Dugog leta između stvari i još
Nedovršenih slika. Previše udara
Komeša vazduh, rasplinjava
Lelujavi jezik i dotad čvrstu
Omekšava reč.

To noćni je let
Od jedne do druge obale vida.

Zaobići svaki prepoznati glas,
Hujnu reku probuženog svetla,
Toplinu trenutka kad nagore krila:
To izatov je kojem hrli leptir
Pretvoren u vreme, u velike knjige.

A, ko čita knjige?

MARKS U KROJCNAHU LETA 43.

Pisati o Hegelu, o nedozreloj tajni
Birokratije i spekulativne ekonomije, o
Politici i izvoru lične osvete
Mogao je Marks, oslobođen poslednjih obzira.

Izatkati daleko dokučive reči o državi
I njenj bezosnovnoj osnovi, o birokratama
Stešnjenim u tajne uzajamne obmane,
O sudbi mozelskog vinogorja –
Mogao, odista je, samo on.

Iz besparice pisati o sudbi filozofije
O neostvarenom ostvarenju neostvarenog,
Mogao je, ponavljam, samo Marks, sa
Jednim datim mu životom, tek oženjen.
Leta 1843.

KIKINDSKI PARTIZANI LETA 1941.

U opkoljenom polumesecu pevahu o istoku i zapadu
Bez znanja pravog o čudi ravnice, o tome da
Nije moguće boriti se, a držati reda.

Mogao je neko, da javi im nadolazak smrti,
Strnjiku brže od ptice da preleti. No svi ćutali su,
Spustili zavese, kao u Pavlišu, i čekali da
Sedamdeset kamenova nikne u slobodi.

Biti kost u grlu nezvaka gosta,
Isto je što i ljudskost nad tamom dokazati,
Isto je što i tražiti svoje, naše i svoje
Neomeđeno zlom.

U današnji sat, a jušerašnji dan
Sve reći mogu, tek oni što ih zauvek nema.
Mi samo deo znamo. Slutimo kakvo je to
Bilo leto; kakva jesen, pa zima,
Pa leto, pa zima...

IŠČEKIVANJE

Mudro ćutanje i ćutljiva mudrost,
Tek tamo gde sredina je života,
Razliva se iz poslednje, ozvezdane ćaše;
Nad Vršac spušta se noć
Kakvu doživi pesnik pred odlazak u nemost,
U vetrom zahvaćen nadolazak tame.

Dostojna ćast i ćasno dostojanstvo
Sve manje predmet je paźnje dok pratiš hitac
Lovljenju nedorasla lovca. Poigrava bilje
Pod zemljom zasećeno. Ostaje se
Bez ruku i smeħa, bez vere u ishod
Kad se smeje nebo.

Lovi se ulovljeno i kasno shvata:
To, ulov lovi.

PRED POČETAK LOVA

Sad, pođi na ribnjak i baci šaku žita
U zamućenu vodu. Videćeš glad
Kako se pretvara u greške, videćeš vreme
Gde tkanje svoje raščupava.
Leto je, a suđeno ti nije da dokučiš
Kakve se misli roje pre početka lova.

Opuštanje, čekanje, zatezanje daljine –
Sve to igri je slično: skratiti život, produžiti smrt;
Otrti krv sa ovratnika, sa usijane obuće, zbaciti
Sumračni plašt sa sebe. I iskorak načiniti.

POSLEDNJA ŠALA

1

Smenjuju se izvori svetlosti
I teško odredljiv je početak zakasnelog susreta
U pesmi, nepravilno domišljenih stihova.
Dodir zemlje i jo uvek svežih,
Neizraslih prstiju deteline gasi
Poslednji napon ćelijskih opni.

Sa one strane, druga je mudrost.
Ako udar čekića u poklopac znači mir,
Mir je i među grumenjem, među b udućim korenjem.

Valjanost sanduka jednaka je trajnosti
Pravilno obrađene lešine. Vazduh je
Najveći neprijatelj lepote lica
Kad ne zna se za sebe. Exsitus letalis.

2

Dospe se tamo gde sva lica sabiraju se
U jedno, a telo postaje ono
Celog života traženo. Pod pragom kuće
Natkrivene travom, smeju se, u potaji
Godsti iz daleka.

Svetlost još uvek na svaki od puteva pada.
Trebalo je preduhitriti sav taj svet, sve glasine,
Ostaviti ćutnju za sobom i čistih, belih cipela
Preko raskvašenih polja dospeti u muk.

Tišina nabrekla od nesna, od jeze
Iskočile iz proždirućih usta, zjapi i
Večeras sa one strane nadgrobno okna.

3

Sporo dogoreva sveća, a smrt odavno došla.
Nije to ona klinička: pokopaju te, jer dežurni lekar
Ne prestaje da spava. Ovo je ona prava.
Trzaja nema. Stvarno si potpuno krut.
Sporo dogoreva sveća.

Reći će potom: ode i poslednja dobričina.
Natopljene mirisom nedoraslog jorgovana
Uporno nas obilaze vetruštine: nema koračanja,
Ni susreta, ni klimanja glavom, ni *ruka ruci*...

Ovo je poslednja, precрно začinjena šala.

VESTI IZ HLEBARNICE

1

Rastaču se senke na pripremljenoj vatri,
Sred lica zagledanih u brašnjavu dasku,
U ciglama omeđenu žar. Komešanje na ulici.
Kao da nikog nema na poslu.

Večernji šetači s rukama na leđima,
Sa pročitanim novinama, sa očima
Uprtim u šljunkovitu stazu kestenova
Ćute.

Miris sutrašnjeg dana isklizava u dim,
U ostatke prividne lepote,
U konačnu razliku vremena i sna.

2

Jutarnja se osipa toplota; talas tikova
I kičmom zategnuta, skrućena visina,
U redu se komeša. Promenom vrednosti
U nestabilnu ravnotežu useljava se smeh.
Pravila podležu igri.
Sve teže je među ljudima.

Njiva polako otrovluje i miris juna,
Duboko za korene vezan, gaji sećanje,
Na posebno bilje, na crvene priče iz stare,
Zapuštene kuće.

3

Gradsko ubrzanje, uzrokovano rastom zuba,
Ne može zemlja lako da sračuna.
Drveće sve teže diše: priroda se grčevito
Za namere svoje, još neostvarene
Bori. Člankopisci nam još uvek
Potuljeno poturaju svašta.

Pogrešno mirišu već sapun i kafa
Dok način izmene svetlosti i hlorofila,
Nedorastao potrebama praznoglavaca,
Prestaje da važi. Iskrivljen jezik želuca,
presporo ništi smisao razlike i raspodele.
Možda, i prebrzo?

STRAŠILA U POLJU

Čovek se pretvara u šešir,
Šešir u ideju, rekao bi Marks.
Niko mu nije kriv što strašila u polju
Okrenuta pticama i vetru
Neprestano stoje podignutih ruku.

Granica jezika granica je sveta.
Njihovo ćutanje zatvara im glave
U večnu slepoću. Plaše li se nekog?

U polju su gde nikog nema,
I gde niko ne zalazi više; čak i ptice
Probirljivo lete; sigurnije traže proračune.

Sad strašila hoće da se bune. Protiv sebe?
Protiv polja, il neba nad sobom?

Vršac-Kikinda,
(1978-1981)

LICE PANIKE

Šapuću: ne može biti dobrog
kad krstaš svečeri nestane u polju;
isto tako: teško je gledati pticu
iz čijeg perja raste slačica
na mestu gde oružje rđa.

Još teže je: videti evenke daleko od kuće,
videti pokrov gde mu mesto nije;
kad svetom zavlada strah,
pa sve se gata u letu ptica,
dovoljno je da se najkraća prespava noć,
da ptica u gnezdu ugleda sunce,
da kljunom sredokraću iznađe,
da vrati strah i nesanicu;

jer, samo budni imaju dara za strah
i samo njima noćna se mora raskazati može
kad bela sreća nad humkom ih sretne.

TRAVA

Raste iz dana u dan;
želi da je sa one strane mogućeg;
zavisi od tuđe milosti,
od sunca, od kiše,
od onih što joj prekračuju vreme.
gleda me a ja je ne vidim; čitam,
ili pišem ne misleći da ću jednom,
kad mi korenom u oči zađe,
postati ona.

I biće dan kad, probudiću se
i sav zelen gledati u neki prozor gore,
lep i vitak mahaću (s lukom ili bez njega),
biću tad bez poezije, bez prijatelja, tek,
do mile volje moći ću da se smejem
oblacima i pticama.
Neka bića, meni nepoznata,
kretaće se uokolo; sunce će
na kosi oštriti svoj sjaj,
a brus, ovlažen, kliziće s kraja na kraj vremena;
da li ću tad, kao i sada, znati
da su kosci već stigli,
da su spremni.

NOVA NIT

Pčela upletena u paukovu mrežu bezumno
treperi krilima. Gospodar ispreda niti,
hitro, i bez razuma.

Borba je neravnopravna kad se pobednik zna.

Ustajem sa praga, udaram štapom po mreži
i pčela odleće na bagrem kraj kapije.
Zavidim na prošlosti koja ne postoji.

Već sledećeg trenutka pauk se spušta sa grane;
umiren, čeka da ga vetar odbaci do susednog stabla
i učvrsti novu nit. Nema emocija i nema misli.
On samo radi. Svaka se intervencija
nadvlađuje radom.

IGRA S RIBARIMA

Nad ostakljenom površinom šire se
mali, prozirni krugovi
u čijem središtu mreste se ribe željne da
što pre isplivaju, da okušaju sreću
u igri s mračnim, od nesanice
podnadulim ribarima.

Razmeravam dan i mirno čekam
da onaj željeni, poslednji a odlučujući,
još danas započne. Pravi je kraj
kad iza njega ništa ne nastupi
već samo vetar
namreška vodu u ševaru
prepunom divljih plovki.

DOKAZ O VREMENU

Kroz otvrdlo staklo pada svetlost na papir,
pritiska slepoočnice, slike
izbledele od nesanice i trzanja u snu.
Sa Dunava dolazi jesen, neprimetno,
poput svakog godišnjeg doba odraslog na vodi.

Ni vihor iz pobesnelog Peska, ni miris
podivljalih podzemnih voda ne mogu
senke ptica da uklone. One kruže,
zaboravljene u neponovljivoj prošlosti,
lome krila o drvena okna sećanja,
i s krvlju na paperju lete dalje i dalje,
da ih tek sutra ponovo vidimo.

Dokazuju da sva tri vremena u jednom postoje.

MREŽA

Bacam na dno sećanja mrežu;
u njenim se nitima, kad dugo miruje,
nastanjuju ribe. Obeznađeni ribari
proždiru mir svoj i nestrpljenje,
išaran šiprag i nabrekle gliste.

Pod vodom treperi splet
najtanjeg konca i vremena. Žmurim.
Stegnuto očno žutilo
prekriva krljušt;
jezero se iz magle svesti
u istinu pretvara. Lovim.

SRCE RIBARA

Unakrsnim letom natkriljuju nas ptice;
njihovi tragovi, prepuni iskustava bare
čekaju da sve se smiri, da voda okvasi hleb
i riba poslednji zalogaj proguta;
jer, lov izmislili su mudri a ne zaneseni,
i nije važna ta krepkost bdenija
u koje se naša zemnost pretače;
nije važno ni vreme što ga ribe
pod blistavu krljušt uvlače;
važno je srce ribara, želja
da se ulov, pre lova,
privoli na igru.

PESAK

Istovarujemo vlažan, podivljali pesak.
Zapada nam u oči, u cipele, u
do kraja neizgovorene reči.
Sve je premeštanje zemlje,
izloženo geometrijskim redom;
gomila raste na suvom kamenjaru
poput lisja u pesmi, poput misli o slavi rimskog oružja
što je Ciceron izlaže u Senatu.
Teče pesak kroz naše prozaične dlanove,
kroz žuljeve iz kojih se davno ocedila voda.

Svakim pokretom bliži se kraj,
trenutak u kojem sve se sabira,
sve oduzima, sve dostiže
i ostaje ništa.

A pesak je ništa,
ništa što se usitnjava.

ŽAR

Mir je. Žar pada sve dublje,
leže na umiren pepeo, na mrakom napete
beonjače, na obale, u mislima
nikad do kraja sagrađenog pokojišta.

San je celina u koju se trajno
ugnezgilo vreme, pa zato, na kraju tek,
kad mudra ptica započne let,
bezloblje dođe, okasnela zrelost.
Vatra raznosi sve, i nestaje,
jer dim, u korenu svesti zastao,
ne liči na prošlost.

RASPETI GUBITNIK

Odeliće se noć i dan.
Bićeš gubitnik u pustom polju
bespravno lišenom zanemelih ptica.
Ostaje ti tek komad neba
na skvašenom rukavu
i tamno perje rasuto čistinom.

U napuštenom gnezdju trstenjaka
svetli a nevidni tragovi sna
čekaće da se probudiš; i ko zna
koliko lepih imena doneće ti glas,
koliko vida tvoje ugašene oči
moraće u jesen opet da unesu.

LOV

Moj sused se juče bez ulova
vratio iz lova. Neobrani kukuruzi,
ustumarani seljani po polju; zaprege,
odasvud glasovi, prašina za koracima;
nisam mogao da pucam, kaže,
grehovno zagledan u senku odbegle ptice.

I dok se on ranom jeseni pravda,
polako dobijam one druge oči:
celog života sam sam
sred polja gde ni travke nema,
gde nepropadljivo propadljivo gleda,
pa svako od mojih prijatelja
uvek dovoljno vremena ima
da nišani, da mušicu poravna.

PRASKOZORJE U BANATU

GROBLJANSKI VETAR

Za Milana Kecmana

Pala je ta teška zavesa
A tvoji prsti svikli pisanju
I lovu na odbegle zveri
Nemaju kuda više da se denu.

Ptice sad ni od kog ne beže
a zečevi skakuću po strnjištu snova;
Majka ti govori: Sine,
Pogledaj kako tamo u dólu
Jauče vetar, seti se jutarnje magle,
Seti se pesnika koji je pevao za tebe.

Sada si dete i sasvim mlad;
Još uvek ne čuješ glasove i muziku sfera;
to što zauvek budan sanjaš samo je vetar,
svedok o svemu sa one strane neba
I senci dole koja piše pesme.

I SAMO DOK VETAR

I samo dok vetar oblake snega
razmešta večno po beskrajnom polju,
miris se voća taloži na tihe
glasove mrtvih panonskih gajdaša.

I samo dok vetar nepregledom vlada
i menja senke, brda i doline,
te blage terase što ih duša briše,
samo su privid, sećanje na kiše.

Sve je kao onda, pre prirodne greške,
i sve se zbiva u sukobu sila;
kako su lepe te bele praznine,
čiste od svega, čiste od blizine.

PROZORSKO OKNO

Tu zastaje vetar i svaka ljutost.
Na drugoj strani izvor je svetlosti,
borba za zaštitu sredine i mere,
raspodela dohotka, kamate i porezi,
razrezi i prilazi snu.

Vidim i radnike na pruži, prevrnut bicikl,
topolama iskomadan dim, travnjak,
nesazdale vrtove darodavca,
vidim debljinu stakla,
mesto gde svetlo obitava.

Još sam sa ove strane;
pišem:
Uslovno podeljen mir protivreči sebi.
Sakupljam odgovore na pitanja
koja će sutra prekriti zidove.
U okno ulaze lampe i senke zloumnih.

SREĆA

Srećovit je onaj što srećnu ruku ima
onaj što krčevinu savladanu nožem
u vrt hoće da pretoči. Svak ćuti sad
dok svod zlatna postaje kiša,
dok zvezde drhte od sutrašnjeg vetra.

Iz neprospavane noći isijava smeh,
beži niz polje, iz mraka u mrak.
zemlji ostavlja pesak, drvetu mir.
Širimo ruke, dovikujemo se dok
pakosne nakaze nam igraju po duši.

Srećan je i onaj ko makar
smrtonosno telo ima.

MREŽA JUTRA

Zurim u dim nad dolinom, u ostatke
očadalog voza. Bolničari izručuju đubre
u vlažne, prljavštinom oblepljene kante.
Ne žure. Čekaju da se i ovaj dan okonča,
da s olakšanjem napipaju izlaz iz
gomile polomljenih kostiju i gipsa.

Svakom kažu: u većini slučajeva ima nade;
vi, sigurno spadate tu; kost voli da sraste,
treba joj dati priliku, bilo kakvu.

Iz hodnika dopire: klap-klap,
dosadna muzika 1978, pobuna u Bejrutu,
antagonizam supersila: povreda ljudskih prava -
kontrola snošaja.

Lekari za vreme jutarnjeg kolegijuma,
pre početka običnih poslova,
obnavljaju znanja: čitaju poslednje izdanje
Hirurgije u sto lekcija.

Operaciona sala u čijim uglovima
strpljivi pauci love muve uvek je spremna.
Ima nade. Još i sada. Ima, ima, a lepo piše:

I.O.M.CON.SIMP
CAES.L.SEPT.SEVER
PERPA.V.G.
M.RETRP.IER.I.ODBCQ

M.AVGCBHON.FEM.PETR.
RVSTICIFILISVIQUE
C.VALERIEAEXLIBR.X.ET
SSC.N. / RE.I.P.D.D.

NASLUĆUJE SE GAVRANOV LET

Nad poljem noć je i vetrovi tek
razgone goste sa čijeg perja
otiče vreme. Gledamo se,
s kraja na kraj beskraja,
brojimo svoje izgubljene sne, čekamo
da glad se oljušti, da priroda nežna
zanoi pod krilima kosa.

Tamna se hrid o ravan polja razbija
i pesnici, daleko od sveta, šapuću
sumnjive svoje laži - potajne istine
o jedinom dosad neshvaćenom polju.

VEČE U KIKINDI

Za Gyoergya Nemetha

Vraćam se mojim lepim knjigama,
njihovim dugo slućenim, dugo sleganim rečima
iz kojih, još uvek, provejava duh
uhvaćen u zamku šumskog proplanka.
Iza sveg toliko toga još stoji,
toliko tamom zastrtih likova,
toliko misli, toliko onog što nismo,
što nikad nećemo biti.

A onda: mnoštvo glasova. Svi govore.
Svak različno, svako drugačije - a isto:
sve je jedno.

Osnova nas (i naše duše) voli da se skriva,
da prkosi žudnji našoj za blizinom.

A reka, u koju se makar jednom uđe,
nekud, ipak vodi.

Nad grad pada več. Ulice kišne. Jesen.

Šta se to krije iza tajnovitih reči

on, hen, alethes, agathon

- ono što mislim ja, ono što kazuje pisac,
možda nešto treće?

Šta je to ljubav, šta je to borba,

šta je to rad, šta smrt?

Igraju li te reči svoju pravu igru

ili se mi, nesvesni svega, igramo sami sebe?

Govorim o ja, govorim o mi, i knjige isto mi dovikuju.

Niko sad više nikog ne čuje. Ima li reči?
Možda one su osnova svega,
osnova onog što meni mene dokazuje?
Toliko stvari treba da se razjasni,
a koliko tek toga mora da se dogodi?

KRALJEVA PRICA

Već gavran uzleće sa ugarnice
i pogledom zatvara krug iz kojeg se znanje
smešano s pepelom uvek iznova rađa;
zemlja privlači i uvek pobeđuje,
(čak i kad nema razloga za to).
Zamka se zlogukoj nikad slučajno
ne postavljena u doba mitarenja.

Pčelinji let boje izgubljenog zlata
znak je onih što hoće da otpišu
sve prošlo a samo delom izgubljeno.
Zato, mudra je to ptica
što donosi prsten i spušta ga na vreme.
Mudra je i vlast.

O PRIRODI VEČERNJE IZMAGLICE

Duh naherenog a toplog dimnjaka, nadneo se nad krov, nad polurašivenu šindru, nad vetrom proređenu odbranu od kiše.

Suton je, pa ni ptice više ne šaraju nebo olepljeno krupnim komadima magle.

Čega još ima sa one strane vida, sa one strane naših istrošenih očiju, u blagoj omorini sna? Tek šapat, poneki zvuk dolutao sa drumu, saglasan s kloparanjem u dalj zatutnjalih kola.

Mirišu još neocvale voćke: dovoljno je grane da vidiš, pa sve vidiš.

A šta je pravo viđenje? Ima li ono osnov pa raste iz njega kao paprat, kao vres na zapuštenom pepelištu? Ima li ono kraj i uvir pre svega, pa tu se negde pritajeno gnezdi? Ili se, možda, to viđenje nevidljivo zemniku i svakome strano, navešćuje sa prvim kapljicama kiše?

Koje to nebo, pre letnje oluje, ne zna za prazninu, za prodor svetla oslikan prašinom, za vreme u kojem mrak porađa dan, pa ptice, vrh Alma Mons utonule u sebe i tišinu, do sletišta ne mogu da dopru? Koliko je potrebno dana da glasovi ljudi utihnu, da zvezde se umire u sjaju, da reči odeždu izgube, da postanu ništa i dim?

VIZIJA MOSTA

Možeš pobeći iz sveta,
biti sa one strane čistoga govora,
razbijen vremenom, preobražen
u trenutak, u čas kad tvoja ruka
prati obline naslućenog sna.

Možeš se svetog sijanja sećati dok
jesen pada na grad i vlažna glina
puca pre nadošlog mraza.

Rađa se u tvom vidu linija svetla -
plavičast trag što u beskraj vodi;
magla i odsjaj pokoje lampe
talože se na crnost očišćenja,
zalaze u stenopisne zapise, u posrebreno staklo,
u nadolazeće prilaznike.

Možeš gledati kako se ruši poslednji most:
njegovo telo ruka je gnevnog obnovitelja
nadmirena nad mir.

TRAG

Trepere olistale krošnje i u njima noć.
Gnezda ptica, dograđena za novo leto,
primirila se u rašljama zemlje i neba.
Do svesti dopire režanje pasa, vika čobana
i škripa seoskih kola. I kada sudnji dan
svetlosni pomen tihošću takne, kad noć početak
još ne začne a već je ima, dah se vremena tad
iz svoga bića u naše misli premešta.

U uvek jednakom sada, u usmirenju što sebe iscrpljuje
a ništa tvarno van tela ne prepoznaje,
postoji podobna namera, čas kad spomen i zasijavanje,
vreme i ne-vreme, prošlo i buduće - isto označuju.
U čistom prisustvu zbrano je sve i svaki hod
tu se okončava. Iz trajanja pretočena u trajanje,
iz osvita u osvit, svaka je stvar očima milost.

Jednobitni krovovi svečani su, čudni, tajnoviti.
Polusvetlost polegla na njih umnožava sve
što kao temelj zakona pokazati se može.
Dela, čak i ona blagočasna, sadrže nedovoljnost,
sigurnost nesigurnu, pravost i obmanu;
a baš na njima počiva trajna prozirnost tla
iz kojeg zlehudi svet predmeta izranja;
koju je zemlju moguće, sada, pre sloma, zaposesti?
Dan se ustavio, ptice i dalje lete; tama se pribira,
svest se nesvesno menja, reči utihnjuju pod drvećem
Viminacijuma.

OBIČNA ZEMLJA

U bezobličnosti svojoj sadrži sve i jeste sve.
Dok mašine je krune i čini se da moguće je
da se iz jednog vida u drugi bez ostatka
sve stvarno prevede, ona se iz tame svoje opire
spremna da obmane, da bude nešto drugo i drugačije;
omamljuje prisustvom a odsustvom se dokazuje,
pa i onda, kad je natkrije voda. Miruje
sitnjenjem osnažena dok sprema se da
prevlada granice u nekom drugom obliku.

Stalnim gomilanjem uvek je jednaka
i, kao početku, sve stvari duguju joj
poreklo i moć, ime i trajanje; dok opada lišće,
dok ptice sve hladnije paraju vazduh,
ona se primiruje, nedokazano dokazuje,
stvara, pa briše tragove, odlučuje i sažima
a da se to i ne zna, jer se ne smanjuje
dok opeke klize niz beskrajnu traku.

MOGUĆNOST ILOVAČE

Može sve, u svakom času, da postane;
nikad se ne zna koliko je tamnovala
u mraku naslućene osnove. Za svoju nepravičnost
platiće kaznu; a dotle, boraviće u
raznim stvarima, a jednom kad se razneži,
i u našim očnim dupljama.

Može sve i zato je ništa. Upija vodu,
diše, bori se s kristalima soli, sa
zaturenim oblicima dana; oslobođena
svake namere nadvladava ciljeve ravnice.
Iz njene utrobe poniknuće prostor
u kojem senke najduže borave. Mi smo, zasad,
sa one druge strane.

FAZAN U POLJU

Za mog druga Milana Kecmana

Tišina i ravnica. Prostor ničega i neba.
Nadolazeće leto i mirisi precvalih datula;
Sve nam je dato: prostorni sistem,
Vreme i začkoljice Njutna.
Putujem za Vršac kroz poznata polja
A put posve je drugi i jendeci drugi;
I svetlost druga je, kao ona na pruzi
od Nakova, kojom bezbrižno šetaju fazani;
Vozači strpljivo čekaju da im ptice oslobode put;
vedar je dan a svi su duboko na oprezu, jer,
nikad se ne zna: ko je ko u pustome polju.
Moj drug Milan Kecman, javiše mi sinoć,
otišao je u večiti lov, kažu: već od ranog jutra
ptice nebesne lovi na drugom svetu;
Kažu da čuo je kako tamo lovine dovoljno ima
Jedino brine se gde naći dovoljno džebane;
A meni davno je rekao: ako smrt tamo život je ovde,
On može mnoge duše na zemlju da vrati,
Jer, dobar je lovac,
a i moj ga svetac Vasilije hvali...
Bude li predobar, pa svima, uspesima
I poklikom lovačkim: *tako treba*, na nebu dosadi,
doći će i on ovde, sa nekim jatom prelepih fazana.
Jedino ne znam:
hoće li ga neko od drugara njegovih,
ime da im ne spomenem, a političara bivših,
prepoznati?

GOVOR GLINE

I kad je niko ne čuje,
nepodsticana, šapuće zemlja
dok plovke lete nad gradom
stresajući sa krila nadolazeću zimu.
Narasta otpor nedovršenih stvari,
njihova rešenost da premda nedomišljene već
gotove budu. Koliko prolaznosti
sadrže kipovi čija nutrina
u prostor van sebe prelazi?
Pokreti, ipak, sadrže sve.
Iz nas zemno se u zemlju prenosi.
Postoji red po kojem zamah ruke
u drugi odlazi svet. Nema glasova,
ni sećanja, ni davno pogašenih zvezda;
nijedna ptica, nijedno drvo, ni pas
sebe u sebi ne razaznaje.
Samo oblik, dodir i glina
nezbiljno nad izvorom lebde -
neshvatljivo: na vetrometini.

Bolest naseljava stvari,
istiskuje lažno zagrobljen prostor
prepun kipova čija snaga
nalik je vrbovom pruću. Ko može sebe
na kapiji grada odmah da prepozna?
Sve važno ostaje skriveno, daleko od vida,
od ove mračne, turobne mezijske jeseni
koja nam kosti smešane sa zemljom
polako, a tako sigurno, rashlađuje.

ULICA

U svakom času oba nas njena kraja
dodiruju. Na naše oči talože se lica
što nikad sa nama neće noć zanočiti.
Govor o ljubavi poput lišća popločava pločnik
i prozori nehajno razbacanih kuća
duboko se u nama nastanjuju. Pod njom
još uvek damara zemlja; njena blagost
isceljuje stopala, osvešćuje nas,
zavatlava u beskraj, u budućnost.

Svakog dana tu se ponešto svetkuje;
sa vinom izlivaju se i reči, pa pesnici
uvek imaju posla; imenovanjem svetog,
onog što jeste, što oduvek mora da bude,
ona se duhovno u sebi potvrđuje.
Dok s kraja na kraj hodimo, imamo posla
samo sa svojim telom. Slučajni namernik
jednako opaža nas i senku smrti u mraku.

VEČERNJI RAZGOVOR

Dok ptice na nebu saborište tvore
krovovi čekaju da se raspne noć.
Travnjaci umiruju svoj zeleni rast
dok tama treptavi plašt nadnosi
nad grad, nad ocrnele dimnjake
u čijoj nutrini počinje mrak (onaj pravi)
u vreme da se pretvara.

Oslušujemo zrikavce i lavež pasa
što lepo ograđene kuće čuvaju.
Neko ima, a neko nema (sluha, ili sveg
što je samerljivo sa snom, sa onim
što na početku svakom beše dohvatljivo).
Sabiramo sebe i druge u večernjoj tišini.
Obostran gubitak vodi nas u ćutnju,
u ono bolje od ovdašnjeg.
Već sutra nestaće i nedobijeno,
nestaće i tračak nade da rad je radi rada,
da se u njemu život iskupljuje.

Jednaki smo, a nemamo isto.

PRIRODA ZEMLJE

Traje van trajanja, kopni, a uvek ista ostaje. Mirno dočekuje noć i zato dan delić joj vremena tek od beskrajna otkine. Njena je snaga u moći nemanja, u ostajanju na promrzlim dlanovima; u svakom grumenu ona suštastvo svoje i prirodu kostiju krije. U tvorenju sna pojavi se, potraje, pa vrati u sebe.

Ista je uvek, za sebe, za svakoga. Baš zato niko je ne vidi, niko ne pominje, a ona živi i svaki razlog množinom dokazuje. Iz nutrine tame izvlači prst po prst - svakog dana - i tako oduvek. Sutra je pravi zadatak očekuje: moraće o sebi na groblju da progovori.

OSNOVA NASLEĐA

Ulična svetla zabodena u tamu
ustavila se na rubu polja, na rubu razuma,
na kraju nedokrčena puta.
U ustreptalu, sutonom narušenu omorinu
nastanila se neraščlanjiva noć.

Bez početka, bez slućenja kraja
oglasila se dobroćudna svetlost
ponikla iz treseta i plesni,
iz uzvika sa dna reke,
iz još neoglodane lobanje.
Može se kraljevstvo prodati za ragu
i može se dami dozvoliti da vrisne
na pragu uma; može se smrt oca
sagledati s početka i sa kraja,
no krik naslednika nadživeće kiša.
Pomor ljudi, kraj svakog i sebe,
ko da sabere, ko da osmisli?

Svako trajanje slepljeno za ravnicu,
za prašinom osveštan put
ostavljeno je, na kraju tople večeri,
onima što ne znaju za odmazdu,
što sebe mere čekanjem, a život kostima.

SVEDOČENJA O NAMERI ŠUME

U modroj osnovi dana ogleda se šuma
u čijem zelenilu gnezde se ptice -
gospodari mraka i pučine.

Još samo katarke, svojim vrhovima
potvrđuju daljinu, dokazuju teorije;
po uvidu u poledinu trajanja, gube se
lelujne i krstatste; sve biva nesigurno,
sigurno u neizvesnosti, i obrnuto:
neizvesno u problematičnoj sigurnosti.

Šuma se ne da zaboraviti, a more tek se nazire.

Kad odnos sila se izmeni
oni dosad drugi biće dvostruko praviji
a oni prvi, sasvim na dnu,
boriće se za svoje dokaze.

Jedino ptice leteće dalje,
jer ništa se i nije dogodilo.

PESMA ZA MOGA BRATA
O ŠOLJI IZ KOJE PIJE KAFU

Velika šolja je to
sa nedosežnim dnom iz koje
svakog dana piješ kafu
dok te neko gleda sa one strane.
Iz zaslađene tame
iščekuješ da se otvori budući put
za koji niko ne zna.

Ime je samo reč u čijem zvuku
ječi izgubljeno vreme;
knjige koje donosi poštar
nepročitane sele se iz ruke u ruku
i slažu kraj vrata.
Ostaće ti između dve želje,
između dva buđenja.

Konačno, prazna šolja
govori samoj sebi:
sve što se pomisli
mora negde i da se dogodi.

(1975)

VIZIJA ČUVARA PUTA

Otvorio sam oči: budan te gledam;
očekuje se da iza kraja
ima još nečeg, da iza onog što se čini
da poslednje je, može se još nešto dosegnuti.
Slutiš da ova porazna noć mnogo zamki
sadrži u sebi; u huci prolaznih stvari
tvoje se zamisli jednače sa tamom.

Doći će i naredna noć: bićemo sami
na gluvom raskršću čiji nas krici
dotiču poput koraka Konstantinovih legija.
Pada mrak. Jesen naleže na nas,
na naše izmoždene prste kojima
bismo hteli da spravimo svaki račun
sa sobom, sa svetom, sa trajanjem.

UVID O BESKRAJU

Ova noć odužuje se i prelazi
u nešto nepoznato, u jedva shvatljivo vreme
sviklo čekanju, treperenju
što zamah noći pretače u svetlost,
u blagu paučinu prepunu mraka i svitaca.
Tužno je reći, ali, dok tako spavaš
i sanjaš nikad pročitane knjige, reći
što nikad neće dospeti do tebe,
odlaziš već u nekom pravcu gde tajnost
iskorak iz sebe priprema.

I nikad nisi sam. Svuda te prati šapat,
pogled srodnika i stvari, pogled na čijem dnu
tvoja se ćutnja preobraća u smeh
u vid nad nepoznatim, nad tišinom.

PRETICANJE NA PANČEVAČKOM PUTU

Da li ti se kad dogodilo:

Daješ levi migavac,
pogledaš nazad (nema nikog),
prelaziš na levu stranu,
dodaješ gas;

pretičeš traktor s dve prikolice;

u trenutku kad si na pola puta,
belog psa dotrčalog s desne strane
levi točak prednje prikolice
počinje da melje;
kroz, do tog trenutka svetlo krzno
počinju da ispadaju kosti;
krv pada na vetrobransko staklo;

u bočnom ogledalu
ređaju se slike žena koje si raznevinio.

(1975)

IZMAGLICA U BANATU

RAZOTKRIVANJE SMRTI

Dok stvari nestaju, dok rastaču se
i prelaze u prazninu, zagledani smo u sebe.
Dok biljke i sva živa bića klize ka kraju,
dok vetar vrtloži jesenje lišće, dok
krovovi sa strepnjom iščekuju kiše -
zagledani smo u sebe. Mesto razlike
ono je čega nema; od dva trajanja
samo je jedno izvesno. Spušta se noć.

Glasovi, iskobeljali iz pomrčine,
talože pesak na naše poslednje namere;
tek onda kad krug se zatvori
svako ostaje sam, razmišlja o tom
kako više ne može da jede, da spava,
kako ne može i sve drugo.
Ponavlja se početak, ali sad
nikoga nema da se smeška nad životom.

Sve naznačeno proživljeno je i već zaboravljeno;
u tragove koje izravna voda taloži se pesak
i kud god pogled dopire prostire se ništa.

STUBOVI

U magli su vrhovi stubova
i niko ne zna šta stoji nad njima.
Plodove zrele varvari već beru
na obližnjoj njivi; završen život
tako, samom uzima se sebi.

Ono što srce beskonačnom vodi
i što se širi pod naletom vetra
to mi smo sami dašak kad se rodi,
a duha nema bez pristanka našeg
i žudnje nema, nema opiranja.

Stali smo začas, zatvorili oči
neko nas pita: vidimo li išta
tamo gde pogled dodiruje ništa
gledamo dole i duša zadrhti -
to crkvu je uma potopila voda.

OČI ZEMLJE

Sve važno u travi se događa:
mreškanje vetra, oglasje cvrčka,
rađanje senke, il rasap vedrine.
I ovog časa, tamo, više desno,
u budućem strnjištu, namernik leži;
daleko od vlasti, daleko od vode.

Zeleno more u osnovi slike
sabira vreme u godinu prostu.
Crv i polako ispražnjuju tamu
i oči sveca čuvaju za kraj:
da se oslade, da se sagledaju.

Da, lepo je pesnik rekao:
nema mesta koje te ne vidi;
jer, nema ni puta da se u sebe pobegne;
zato se luta. A zvezde navode,
samo, ne primoravaju.

SAT

Uželiš se kucanja sata,
bilo čega što bi moglo da ovu
remeti tišinu.

Želiš da oštrim nožem
nedeljivo deliš, da
sebe i sve pobede Tračana
prepustih prošlosti i rđi,
majstorima čije voliš ruke.

Niko te u tebi ne prepoznaje;
vreme ovo i vreme ono
taloži se u jednom jedinom sada;
sam si sa one strane sveta;
zašto je, pitaš se,
svemu potrebno sve,
zašto je ničem
toliko dragoceno ništa.

U KUPATILU

Probuđen si pogledom onog što
u snu te dotakao. Ulaziš u kupatilo
brijaš se, hoćeš da odagnaš san;
osećaš da neko te i dalje posmatra.
Površ ogledala udvaja ti oči
i nisi ni trenutka sam. Gledaš se
i tvoje ti vidi više no sebe.

Sagledanjem gledanje gledaš
i teško sebe možeš da pojasniš;
zašto, kad u kupatiju pred sobom stojiš,
još dvojica tu se pojave.

U BIBLIOTECI

Danas su u prodavnicama nesnosne gužve,
svi kupuju atomske kišobrane
i uzalud nadležni govore: biće lepo vreme,
imaćete po jedno sunce u svakoj ulici.
Ovaj svet više nikom ne veruje;
koje je to vreme došlo?

Niko ne čita pesme, ni Marksove knjige.
Umetnost postaje život. Ostvaruje se
vekovni san i nema srećnijih od nas:
upravo mi imamo celinu znanja,
iz budućnosti baš nama se smeje
veliko ništa.

Sedim u biblioteci i gledam te debele knjige -
nadam se, sve će izgoreti;
sve ovo nikom još jednom ne treba.

BEZUMLJE TAŠTINE

Prodavci na trgu nude uspomene,
zapečaćen život u limenim konzervama,
san posut bosiljkom, tamjanom i smrcu,
vreme, sa oba kraja omeđeno;
smeša glasova, žagor prolaznika,
ukrštanje pogleda na novcu, na rukama
sa kojih kaplje krv. Zelene ulice
dolaze odasvud i sad je jesen.

Zatvaraju se kapije grada;
zamka je pripremljena: pozorište
otvara novu sezonu na vetrometini.
Svakom se čini da ono najvažnije
može da sačuva; malo ko shvata:
pojedinačno se mora prineti na žrtvu.

Kako su lepi ti zakoni promene!

TRIJUMF GLODARA

Ako tačno je da zračenje pogoduje pacovima
da im poboljšava škrgut i
repove dvostruko izdužuje,
posle svake, svestranije analize,
jasno je svima ko su prosvetitelji
što hoće da nas prosvetle.

Ako je moguće da se stvori atomska klima
da kiša bude zračnija i teža,
čista, bez pamćenja, svuda jednaka,
možda i ima smisla
da se sveopštom smrću ukine smrt.

Ljubav ka prirodi nije stvar prirode;
ali, i tada, sasvim sigurno:
nad praznim poljem lebdeće ledena svetlost
i beskraj poješće gladna neman u kojoj su
i naše kosti, i snovi, i reči: prazne opomene
za borce poslednje, najsvetlije pobede.

NA MOSTU

Sada te od očiju bivših prijatelja
samo još dobre misli čuvaju;
ono što imaš tvoj je vlastiti bog.
Na mostu koji su drugi gradili,
a sklonom padu, daleko od odmorišta,
svaki ti korak onaj što iz jame gleda
tačno odmerava. Čovek u čoveku si
volja bezvoljnog

što demonsko je sapleo u sebi pa sanja
da vreme neku drugu osnovu ima;
ali, postoji i neki drugi pokret,
toliko hladan, da sudbina je
uteha.

TELESNI VRT

To vatra peva na rukama,
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno svrdla u ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
prozračen skelet u kom se
bolest rasejava.

Govorim o vidu, o slici duha,
o mudrosti, strahu raspadanja;
bilje što se umnožava
oset je s one strane sveta;
telo je tek mesto,
vrt što se u sebi sažima,
tajna čiji se izvor i utok
nikad ne izmire.

IGRA U NOĆI

Bela je ovo noć u kojoj se
velika glad navešćuje; nad poljima
sivi oblaci ptica tragaju za snom;
mnogo se želja nataložilo
na dno oslepela vida a premalo je mogućeg
ostalo u žetvi čije dvosmislene namere roje se
u znaku istine.

Igramo na pustom raskršću
i mrtva publika smeje se, ushićena
rađanjem nepokornog gneva; igramo u snu
čiji se kraj odužuje poput duga
pa proždire nerođeni porod.
Igramo u noći čija praznina se
iz časa u čas
ostvaruje.

BELA PROSTIRKA

Tvoje je pravo da odeš u ništa,
u prazninu čije zube sanjaš;
tvoje je pravo da odrediš reku,
najvišu kulu, trenutak bola i
samo malo lekovite smrti;

u šumi, pod zamrzlim snegom
možeš da spavaš; na kraju grada
mrtav među psima možeš da sanjaš;
tvoje je pravu u tome što biraš;

uho su zvuci prestali da doje,
slike su davno izgubile boje,
a oblici nežni dodir okoline;
sada je vreme da siđe se s bine;
zatvori oči!

ZVONA

U poslednje vreme najređe se oglasi istina;
ona je u prvom porazu tek, vidnija za sve,
posebno onom što varvarske duše
ko biće svoje najjasnije sanja;
ko pamti zvon poseduje vreme
u čijem sada beskonačno traje;
a svet je tajna, zvonik za nebesa
priča što svakog smrću dopunjava.

Istina raste kao senka ptice
čija se krila pepeljasto siva,
nadnela nad sudbu kojoj kopni moć.
Zvona ne ćute dok života ima
i želje neke da smire se zvezde
a put što vodi u poslednju tminu
crta je tanka ponad naših glava.

TOMOGRAFIJA SNA

Opažaš stvari oko sebe
i nervne završetke čuvaš -
za budućnost;
vodu što pada ti na prste
zahvataš telom.
Misliš misao i
svet razgrađen sumnjom
u sebi sagrađuješ.
Boraviš u večnom središtu,
u okružju senki i njihovih stvari
što splet im određuje matematika.

Ti zvuci, sa one strane sna,
imaju tebe i budućnost, nesigurnu;
u mnoštvu preseka
zver se umnožena razlaže.
Kidamo vreme i mir se
rukama osmehuje; prelazak
iz jedne u drugu ravan opstanka
potvrda samo je kobi,
izvikanog saglasja.

Kako smo naivni!

FRAGMENT O IGRI

Zaboravljena je svaka misao o izmirenju;
oni što očekuju da vetar nad vodom
promeni senku istine, izgubiće opkladu;
ovde nije važan ni ulog ni dobitak,
već igra, i zato, neka se nameštene karte
još jednom preseku;

u granicama onog što jeste, a i onog
što bi trebalo da bude, neka se kaže:
dve strane u dva dana imaju reč!
Jedine igračke jesu sećanje, istina i miris maka
a pobedna karta je ona što donosi smrt.

SATZ VOM GRUND

Putuješ neopterećen sećanjem
i misliš da sve se buduće samo od sebe otvara,
da sva vrata na istu stranu gledaju
da svi se glasovi i sva muzika
u novi bezdan pretaču.

Zaboravljaš da tvoje reči
zapretane u knjige,
u već poluraspadnute novine
ili izgovarane nehajno u šetnji vrtom
pokatkad, ipak, nanese vetar
i tamo gde se ozbiljno o novini govori.

Zaboravljaš da sve sagrađeno
na ovaj ili onaj način ostaje prisutno
upravo tamo gde bi trebalo da se zatekne ništa;
jer, ponornica i kad promeni tok,
zadržava sebe,
i voda niti se smanjuje niti povećava
van zakona koji o tome istinu govore;

možda odviše zaboravljaš,
za vreme koje dolazi,
i možda ti put i nije tako bezazlen
pa hteo bi, izgleda, na drugu stranu;
svakako, zapamti:
danas već i cena menja svoju cenu.

SIBIU NOĆU

Lui Mircea Tomuș

Koračam kroz tišinu i mrak
tog grada što ima budne oči i moć
da svoju prošlost pretvori u vreme.
Ma odakle pošao, znam, stići ću
do meni uvek dragog mosta gde
svaka laž upitana za sebe postaje istina.
Zastajem, gledam na levu, pa na desnu stranu;
obe su iste i shvatam: postoji jedna jedina
- druga je lik njen obrnut u sebi.

Potom prolazim kroz kulu što kazaljka
kazuje obrnute sate, i već sam kod kuće,
negde na Dunavu. Čudno je to
kako se daleko može oputovati
a biti tako blizu svog nemira
i svoje pokorne senke,
zamorene od lutanja
u krug.

POSLE TOLIKO GODINA UČENJA

Posle toliko godina učenja
setih se misli sv. Avgustina:
In interiori hominem habitat veritas.
Možda sam ranije bio i nepažljiv,
te ovo nisam do kraja razumeo;
konačno, šta bi to zapravo bio *kraj*?
možda se, misleći samo o kružnosti kruga
koji je toliko slavio veliki Đoto,
dospeva do svoga temelja, do prirode
i njenih prvih namera.

Ostaje mi da verujem
kako sve tragove u mojoj bašti
i ova jesen polako briše, pa kada
kažem i neku rogobatnu reč
o nečem tamo na nebu, ili u sebi,
ona više nije ni sen čoveka ni istina,
već nešto bliže a običnije.

I da li se tu u mogućem a nedovršenom
nalazi moja prava namera? Jer
jednom sam hteo da belu boju pretvorim
u vreme; drugi put,
slikao samo jesen na površi vode,
onda, zvuke lepio na zamračena okna,
Javorove ptice kaćio o vetar...
u svakom slučaju bilo je to tužno a evidentno:
nedostajala je i strogost i metoda.

Vraćao sam se na početak
zurio u kaos, u noć, u neistinu;
tražio uzrok neuspjeha
(kojeg, u suštini, i nije bilo),
zaboravljao pritom već pređeni put,
zaboravljao da tajna je u polaženju
više no u nalaženju,
jer tamo niko me nije čekao
(istina, sad, tamo niko nikog ne čeka).

Konačno, možda ništa nisam ni hteo,
sem, da sačuvam delić sećanja o vremenu
što se ne može zaboraviti (ni povratiti),
konačno, u svemu tome postoji jedna reč,
možda pra-reč, nešto što spava u telu jezika
(a ko zna sad više šta je to i jezik);
nešto je tu, usnulo, a svi šapuću
(da zver se strašna ne probudi):
ne spavaj,
svaki tren sna izgubljen je,
za ono što želiš da ostane;

to što i sad vidiš tamo, pod Velebitom,
ležeći sred poklanog sveta
ništa drugo je
do ruka nežna na ramenu smrti.

SEĆANJE NA ZAVIČAJ

Sakupljam slike mrtvih rođaka
po tamnom prostoru sećanja;
moj brat Teodor uvek mi isto šapuće:
pogledaj kako jesen nečujno prolazi;
vreme je, treba ići daleko u zavičaj,
negde u Argolidu, tamo gde zna se ko je ko.

Zla naša kob vezuje likove za imena a
namere za dela. U samoći
protkanoj mnoštvom nekrologa
šapućemo i sopstveno ime
ne bi li saglasnost bila potpuna,
ne bi li istost u jednosti
bila ono jedno i odista poslednje.
Oni što znaju, rasuti su poljem
i krv i vino otekli su
u usahlu zemlju; u naletu,
u bljesku nekakve oluje,
zbrisano je sve; i svi mrtvi
rasejani po ogladnelim od rada poljima
sada su budućnost neposađenog bilja
i drenova, jasena i bukvi koje neko će posaditi
s verom da vreme preliće se i u ohladnelo sutra.

A hteli smo da ničeg za nama ne ostane
sem hladnih opisa vremena
kad živeli smo prepuni strepnje i straha
da gore od goreg nam ne bude.
(1978)

DVOSLUTNA SEN

Koga još glasine mogu da zaplaše
kako se zemlja otvorena raduje
svakom ko šakom vodu zahvati
prepunu sna, politike i teških metala?
Vreme je kad i nebo prepuno ptica
treba pretvoriti u prostor vremena
a vreme u prostor unet u čekanje.
Ko zna i sme da zna šta se u tmini
istinski događa? Kad neko bori se
za nikad dobijeno može da sudi;
kad neko sanja i sebe dosanja,
može da sudi; kad neko već sudi,
treba da presudi.

I gde je istina?

RASTEGLJIVOST SNA

Ispružiš levu ruku - potom desnu;
gledaš ih, daleko od sebe, od dodira
od hladnog mraka, od praznine;
hteo bi da vikneš, da ponor te čuje –
a padaš u ništa!

Nije to tek tako:

svetlina kasnoga leta
namreškava sparušenu travu. Ti misliš:
to je sve tamo gde sreću se oblaci i mirisi
što klasični ih filolozi grickaju ko smeće!
Slavoljubivo bilje iz slatine se
u predvorje oranica seli!
Iz krilatog sveta dolazi prudnik ubojica
kukuruznu gozbu odmerava a ne vidi
da trpeza se godinama zagađuje.

Stojiš uspravan, obezglavljen,
jednako udaljen od neba i zemlje,
od obe svoje šake, i svakog hteo bi da pitaš:

Može li neko da obmane ptice?

GLASOVI U BANATU

BOJE VREMENA

Vetar će doneti kišu i sve
što zahteva mir kad se kosi trava;
neka u tvojim dlanovima ekseri svete smrti
drukčije vreme razbude: Velaskez,
kad oženio se ćerkom Pačeka
znao je da istina više je no
istina eksera. A ipak:
inkvizicija je inkvizicija.

Sunčać se i pljusak ustavljaš, sad,
leti, i smeju nam se raspolučeni hiperborejci
željni sna i maslina na prilazu Mikenii.
Kradljivci traže da neko istupi
na Agori (a bude mlađi) i preživi poruge
samozvanih, doživotnih starešina.
Svetlost se u kosti uvlači,
u mir osnažen krikom kumrija,
u sparušene kosti što mačka ih
svakoga jutra, na prag donosi.
Sam si u polju
i duše nemaš, ni duha,
veliki *Duše!*

GLASOVI IZ POLJA

Bela te sreća na grobljištu srela;
poslušaj samo kako raste trava,
dok je Pesnik beskonačno sanja
i čeka da vetar senke porazbija;
konačno sve se i u polju smiri.
Ne veruj nikad prodavcima soli,
onim sa juga gde se more mresti,
i gde tuje rastu ispod svake seni
ispod svakog kama gde povratka nema.

Doba je već i pristiže raž
kad stabljike mame najoštriji srp;
lepo je umreti brzo, u sreći
dok mesec tminom ovladava;
lepo je zrnevlje popiti tamo
gde mudrost u žito izrasta;
konačno, lepo je i vino proliti
tamo gde duh ne osvane.
Jer, ti, vidiš ruku nadnetu nad nebo;
a to je, nekome, ipak,
nekakav znak.

OTVARANJE SNA

Čovek se pretvara u šešir, šešir u ideju
(reče to negde razbarušeni Karlo dok Heleni
na stepeništu (pomalo ovalnom)
jezikom kritičke kritike
ogovara uske *havana* cigare);
granica jezika granica je sveta
gde pesnik bi duše predaka da gleda.

Ne osvrće se niko za pticama
Koje i sad sračunato lete;
neke bolje proračune traže
za sve ono čemu nema mere.

I može zemlja dugo da se buni
može i svetlost da zbije u sebi,
da dan pre dana s kostima proguta;
može i nešto drugo da se desi:
svetlost da tamu iznenada svlada
a šešir sebe pretvori u polje.

KOŠULJA NA DVA ŠTAPA (II)

Koga se sad strašila plaše?
kome se zemlja osmehuje, kome se,
ta polja, nenastanjena pticama,
poglegla u našu ozračenu sadašnjost,
odazvati mogu?

Čak i taj zalahoren plašt
mobil Kalderonov sred pustare
zamro je. U pore se uvlače prašina i mrak.

Ko zna šta se u tmuni događa
kad vetar namreška
našu prevrnutu kožu sred bilja,
onog čemernog, u koje uporno nas vode
oni što prodaju zemlju.

Kome je još do istine? Kome do
neozleđene prirode, do blede jeseni,
i njenih čistih plodova? Oni što hoće i mogu,
učiniće! Neće se znati šta odista bilo je,
šta je od prvog dana preostalo.

TELESNI VRT

To vatra peva u vrtovima
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno prosvrdlava ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
to skelet stvari je sad
plavet po kojoj se
bolest rasejava.

Govorim o vidu, o slici duha,
o mudrosti, strahu od raspadanja;
zvekće osnova dvogubog vida
i sve što pravo je, mora da se bori.

To biljka je što se umnožava,
oset sa one strane hodnika;
telo je samo mesto,
vrt što sve u sebi sažima
tajna u kojoj se izvor i utok
nikad ne izmire.

JESEN NA PROZORU

Uvek je sada. Samo ono što nagriza
našu utrobu, ono što se useljava
u naše snove, u odocnele korake
u sećanje, u reči razbacane po strnjištu
treperi u sitnim komadima stakla
što spaja ih neki crni čovek.

Početak i moć tog prvog pokretača
iscrpli su svaki smisao postanja.
Sprema se osveta. Pada noć,
težaju prsti; sami smo, izdani.

Iza zastora neko je, i govori.
Lisje žuti. Vetra nema.
Jesen se smeje na prozoru.

KADA BIH BIO PESNIK

Kada bih bio pesnik
I kad svi bi znali za mene
Sa zebnjom čekajući tu prejaku reč -
Mogao bih svašta da vam kažem;
Pred mojim pesmama ljudi bi ćutali,
Kritičari pisali učene traktate
Tražeći povode i najmanjoj sumnji,
Jer ja, bio bih pesnik, a pesniku moguće je sve.

Kada bih bio istinski pesnik
Mogao bih da kažem u lice
Svakome sve:
Bobu bob, popu pop, vlasti vlast.

Kada bih bio makar dobar pesnik
Moja bi reč čula se daleko,
Bio bih slavan, možda utamničen.
Svejedno – bio bih pesnik.

NEBO NAD BUKUREŠTOM

1. Izgubljeni ključ

U svakom kroku sadržan je i polazak
i povratak u mesto dvojakog govora.
Dok mrak je u vrtovima i dok se
zeleni šiprag komeša u blizini,
glasovi pobjeda i glasovi poraza
dvostruko se nad zardalu bravu nadnose.

Sva znanja prikupljena u žurbi
na prstima su, još prvog dana,
u vreme berbi poslednjih jabuka,
izneta na nestajuću trpezicu;
Tako je počeo put nizbrdo niz brdo;
reči su van svoga značenja kuljale,
senke se komešale oko jedine vatre
čija je zenica bila neispisana knjiga,
još nenaslućena postojana svetlost.

Stanje vremena ostalo je isto,
i sad se samo glasnici zla menjaju
da misli nikad ne opuste,
da nikad se reči ne ustave na pola puta,
u nigdini. Osećaš: grana se o granu tare
i film se usporen, završava.

Reke će kad-tad postati izvorno čiste
i naši glasovi smešani sa vodom

biće delić prošlosti što se zaboravlja,
što briše tragove prolaznih nasilja
nad prirodom.

2. Na razmeđi

Lui Petre Stoica

Zaboravljeno je vreme u kojem se
započinju stihovi, u kojem se i smrt
i rođenje na jednak način začinju.
Ostajemo na obali sa čijeg nas kamenjara
gledaju usplahireni smrtnici
i čekaju da im se želje ostvare,
da im se misli zategnu u srcu,
u mračnoj podlozi sna.

Sanjam: ptice kljucaju kosti boraca,
urlaju njihove od smrti zaboravljene žene,
unesrećene majke napeve začinju.
Koje je vreme - neko me pita. Pogledaj:
ptice nam grizu utrobu,
adio sfinte obiecte domestice.

3. Izgubljeni oblik pesme

Lui Petre Duțu

Neko i sad kuca na vrata govora
traži da se lekcija pojasni
da putnici iz daleka
sećanja zanove. U doba nesigurno
jedino pesnici imaju pravo.

U ispražnjenim odajama šumi voda
- teče iz nestvarnih slavina sna.
Osnova stvari, voli da se skriva
i kad preslišavamo se
o dockan nađenom stavu razloga
koji, bez prva tri, nije od neke koristi.

Van svega što nas prožima
tražimo izgubljenu obalu
- pesmu što je reči u stvari preodela.
Vrata se i sama otvaraju,
ulaze znani i neznani

u i dalje strašno praznu sobu,
a neko sve to posmatra, smeši se,
ćuti i posmatra.

4. O poreklu stiha

Lui Ion Mircea

Ova je pesma i pre nas postojala.
Od zaboravljenog do ovog večitog sad
mreža je tankih, neshvaćenih reči,
nedokučenih zamisli čija osnova
natkriljuje okatu sibirsku noć
što tek nagoveštava da doba je
jabuka petrovača i divljih višnji.

Neuhvatljiva reč što nas stihovima
i poledinom stvari postupno zarobljava
i ovog je časa važnija od sveg
što naši pesnički prsti dodiruju.
A koliko različitih dodira ima,
koliko ćutanja različito odčutanih?
Šapat napušta vrtove EGINE i VAVILONA,
otiče u jedno jedino vreme jezika
na čijem dnu mreste se znakovi opstanka,
a sunce što se iz sebe porađa
svedoči o spasu, o osudi poslednjoj.

5. Pisma za šest očiju

Lui Ion Alexandru

Knjiga se može čitati i umom i vatrom;
ostaće jednako nemoćna pred onim
ko otvorena vrata otvara. Sklopljivost i
praskava pohotnost pesničkog govora
trepte na baršunastoj osnovi trajanja.
I samo sad moguće je zaustaviti reč,
prepoznati je u njenoj neodredljivoj mirnoći,
u neskrivenosti jezika što jedino pripada sebi,
što tek ponekad usvoji nekog od smrtnika
- ako ga zavoli.

Mnogoobličnost logosa izmiče i
kad se šestoro otvori očiju zaredom
na svih sedam ulaza u Tebu
i kad se pređeno i moguće uzme u obzir
pa zbiru još toliko pridoda; jer

nema većeg apsurda u pesmi od neapsurda,
jer, nema pesme bez još ponečeg.

6. Pravo pitanje

Lui Marin Sorescu

Sada se može govoriti o Šekspiru,
o pravednom Jovu, ili Aristotelu
koji je stigao o svemu dobro da porazmisli;
moglo bi se šta o Hegelu reći
kojem kolera izprazni i utrobu i razum
u času kad sve mu postade jasno,
jer tada je već znao (kasno) da:
građansko društvo, po prirodi stvari,
mora biti prevladano.

Tek poneko pitanje koje još nema odgovora
a ne može se nikako izbeći, bilo bi:
da li je Šekspir hteo tek malo da umre,
ili je to samo šala sa vremenom,
sa neizvesnom podlogom trajanja;
odnosno:
da li Jovu poslednje pitanje egzistencije
beše svrbljiva greška, ili gospod bog, što
s njim se malčice našalio;
konačno:
da li je mudrac iz Stagire
svoje učenike na pravi put uputio
ili ih u pećini učitelja svoga ostavio
pa mi njom, i sada, tamo-amo tumaramo?

7. Čas sazrevanja plodova

Ostvaruje se započeto i sluti
nedosegnuto u čijoj osnovi stoletni pauci
umrežuju vreme. Zeleno lišće
na bezobličnoj podlozi dana
razvlašćuje nadolazeće godišnje doba.
sad je čas sazrevanja plodova
poniklih u brizi, u hladnoj tamnini
svevladajuće ekonomije.

Nema gradskog govora i nema bogova.
Samo razmena stvari i razmena ljudi
utvrđuje moguću razmenu reči
ugneždenu negde u budućnost,
u titravu ostakljenost jezera u
čijoj vodi tvori se osnova sveta,
nova politika.

(Bukurešt,
leta 1984. godine)

DOBRO ZAPOČETA, A NEDOVRŠENA PESMA

Seni Marina Soreskua

Često i ne znamo da vreme
nečujno prolazi kroz nas; mislimo
da sve se stvari i naše reči
smeštaju u večnost poput knjiga
na polici sna.
Tek poneko otkrije, nenadno,
dvostruku igru trajanja: sve broji se
od kraja ka početku. I, treba znati,
gde zlatna je sredina, gde podne života.

Nevidna svakom dolazi tišina
i naše misli zatvaraju nebo;
oni što žele da ih pamte drugi
puni su briga koje guta moć.
Jer, neko sasvim treći, po celom svetu,
spomenik sebi
do u beskraj zida.

I sada

(1981-1988; 1994; 1997)

DRUGA STRANA STVARI

ANIMAL PLANET

Gusenica pojede list,
Mravi pojedu gusenicu;
Ptice dolete i tamane mrave:
Jedan kljuc – jedan mrav.

Onda dođu lavovi
I oni nešto pojedu,
Za njima hijene i sitni skotovi,
Svi se prelepo najedu.

Nastupi noć,
Sve se umiri - živo i polumrtvo –
Živi se jedino *sada*
Niko iz prošlog ne vidi buduće.

Svet realne politike.

MALE SONATNE FORME

Svako bi pomislio: vreme je.
Štapovi se zanose na blagom vetru,
Svako bi pomislio: proleće je,
Lipe Univerziteta,
Pravo je vreme.
Glasovi žedaju u pustinji,
Sred pogrešnih skala i tonaliteta,
Sred sitnih kleveta
Pakosnih prodavaca magle.

Čiste muzičke forme,
Ispražnjene u časovima dokolice,
Apstrakcije s predumišljajem,
smežurane u rano popodne,
Na časovima kontrapunkta,
Blage opomene muzičke avangarde
Posustale u brojanju akorda tišine.

Ono najvažnije: skaredna pesma
Dolutala iz apsurdne tužbe,
Asocijacije vezane za palicu i
Mimikriju sitne bubašvabe,
Plastični tiganji u zakonskoj proceduri –
Odbijaju da svedoče o vremenu prošlom.

A vreme je.

KOLOMENSKOE

Za Tamaru

Bilo je to neko lepo, blaženo vreme za sve, kad mislio sam
Kako susret sa tišinom sadrži dovoljno muzike od onoga sveta:
Tek ovde, u Kolomenskom, shvatio sam da sve je drugačije,
Da sve je okrenuto suprotno od sebe, da sve je - na iznanku.
Dok dodirujem koru stoletnih hrastova čija letnost odavno je
Od one strane vremena prostrelila istoriju, shvatam da sâm sam
Sa sobom, sa pticama, sa pčelama, sa odnekud doletelim pticama,
Zapahnut mirisom jabuka i zvucima potoka oteklog negde u niz,
U vreme izbledelo na mestu višem od mesta, na mestu gde mesto
Zbirajući u sebe vreme careva i pesme guslara samo je vreme
Nespregnuto sa snovima, sa tajnama, neiznedrenim mislima,
Sa oblacima nad rekom Moskvom i njenim pritokama, sa svim
što važno jeste i beznačajno, jer reka je to što zna kuda ide;
Svi dobro znamo i nenaučeno: jedno je tok misli, tok vode po
prirodi stvari, sa one strane odluke i svake nepomućene opsene;
sasvim je drugo: odbrana grada i svega, što mora da se brani.

IZVOD IZ PRAVILA

U pravilima, propisanim u slavu
Zaboravljenih pesnika, piše: Kad stignu,
Neka se odmore.

Potom, neka se uvere u naše gostoprimstvo.
Pokažite im biblioteke, skriptarnice,
Palatu Velikog cenzora, stratište i
Druga mesta inspiracije.
Neka potom spavaju.

(Pomozite im da se ne probude)

DOK MESEC ZALAZI NAD VRŠCEM

Ako si slikar, kao što to je Javor Rašajski
Ne možeš nikad ostati sam u pro hladnoj noći;
Dovoljno je da samo pogledaš kroz prozor,
Da uzmeš olovku i sa nekoliko poteza
Dozoveš ptice iz poslednjeg dosanjanog sna.

U prstima leže ti zaključani
Svi oblici što ih na javi, ili zatvorivši oči
U prvoj svetlosti možeš da prepoznaš.
Pogledaj njega, pogledaj kako slika!

Prvi je, a možda i poslednji, ko novo
Na novi način vidi, dok mesec zalazi nad Vrščem,
Dok slika san prepun ćutljivih sova, dok zna
Da srešćemo se kad nadžive sve prepreke adske
Njegova slika i ova moja nesmerena pesma.

ZELENE JABUKE

Svakodnevno sa drveta pred mojim prozorom
Opadaju zelene jabuke. Novine donose vesti
Da uzroke treba tražiti u kiselim kišama,
U navali štetočina koje ove godine nagrizaju
Sve pore našeg društvenog života,
Pa, ni jabuke nisu izuzetak.

Nijedna od njih, pavši na zemlju, dalje ne truli;
Čak se i ne smežura. Biće da uzrok je u drvetu,
Ili u vezi grane i ploda, ili u nekim drugim vezama
Dok pale jabuke, danima u travi čekaju,
Da im nedozrele drugarice siđu s visina
I u buntu se, nedefinisanom, ujedine.

ODBRANA PESNIŠTVA

Koračaš ulicom i niko te ne primećuje
Zamišljenog, u budućnost zagledanog,
Napregnutog da u davnom već zapisanom stihu
Izmeniš poslednju rogobatnu reč.
Svi ćute. Rade, jedu, spavaju.
Samo ti, dok gledaš mačku na oluku
Postaješ srećniji našavši vez između
Reči *oluk* i *odluka*.

Ne zavisiš od mišljenja prolaznika, od pločnika
Iz kojeg se ponegde pomalja trava,
Tek da te podseti gde ti je mesto;
Ne zavisiš od ishoda neuspelih poduhvata;
Poćeci stihova i dalje kriju se
U slepoj vezi tek naizgled nevezanih stvari,
U svesti da sve napisano vremenom bleđi,
Da samo ostaju neizdiferencirane reći
Jer, nije ti dato da budeš šarlatan i pesnik.

NOVINE

U Oesterreichische Nationalbibliothek

Živim sa svetom pet puta starijim od sebe;
Čitam o ratovima, o sudskim procesima,
Uspesima austrijske socijaldemokratije,
Pratim promene na svim berzama Jevrope;
Reklamne slike ulivaju nadu za poboljšanje
Života. Imena fabrikanaata i njihovih proizvoda
Liče mi na pokidane stihove jedne jedine pesme
što mesecima već ne mogu da privedem je kraju.
Jer, posle više od sto godina, novine su
umetnička dela, naivna zabluda o večnosti
Utkanoj u miris memljivog papira.

Pravu korist imahu su samo berzanski profiteri
Vrhunski znalci visoke štampe, majstori reči
Što znali su da napišu vesti kakve narod voli.
A njemu onda, kao i danas, ne treba govoriti previše,
Da ne prekipi, da ne izgubi nametnutu mu meru.

Zakasneli čitaoci (kojima pripadam i ja)
Ne mogu ništa da izmene; mogu tek
Nepažnjom samo, da zacepaju poneki list
Sklon raspadu sistema i vremena.

POSLEDNJA NOĆ U 1976. GODINI

Pred Novu godinu obezglavljeni ljudi
Hrle u prodavnice da kupe hleb
I nekoliko flaša vršačkog burgundca;
Dok stoje u redu, sa zebnjom pogledaju na sat.

Potom biciklom, ne smanjujući brzinu,
Jure da prepuste se mirisu
Sveća, kolača i sveže posečene borovine.

U poslednjem danu 1976. godine
Primiruju se buntovnici i konformisti,
Neostvareni pesnici i baštovani,
Zamišljeni teolozi i kafanske noćobdije.

Svi ove noći očekuju da se dogodi nešto,
A noć je noć, ko svaka druga.

KAKVE ČOKOLADE JEDETE?

Od jutros prodavnice su prepune *Nestle* čokolade.
Setih se da 1974. Aljende moljaše tu firmu
Da svakom detetu u Čileu obezbedi makar litar mleka
dnevno.

Ona je, na nagovor zlobnih amera, uporno plaćala
Štrajkače-kamiondžije u sitnim dolarima smrti.

To isto mleko, dok ne stigne ono u prahu, ozračeno,
Prodavaće se po Srbiji ko šarena laža.
Skupljaće novac, dolar po dolar, za konačni obračun:
Pesnika čileanskog potom će ubiti
I svu slobodu sabiti na najveći stadion.
Zadataka biće još mnogo za vlasnike banaka
I fabriku čokolade u neutralnoj Švici.

LEPA SMRT

Te večeri Laza poslednji Vezenković
Setio se Nančića, poslednjih reči njegovih
Kazanih kroz kašalj. Setio se i onog jutra kada su
S karbonarom Kostom Lerom krenuli da bespošuju.

U isto vreme, vremešni vrščani sedeli su na klupama
Pred kućama, strpljivo čekali da vladika otpoje svoje i
Pošalje nekog u mir Grobljanskim sokakom.

Jedini hobi bivšeg publiciste, zamorenog prelomima
Posustalog srpstva beše školska đimnastika.
Koristio je svaku priliku, kao i te večeri,
Milujućí butinu plavooke Gurdving, da priča
O davnom tucindanskom slučaju, o načinu
S koliko je pažnje najbolji nož odabrao Jaša.

Ona se osmehivala, a on je klizio gore dole,
Napred, nazad, napred nazad, napred...
I beše mu beskrajno lepo do kraja života.

ŽIVOTNI PUT JAŠE TOMIĆA

Jaša-mladić hteo je da preobnovi društvo;
Putovao u Ercegovinu preko Bele Crkve;
Jednom uspeo, drugi put popio batine;
Još premlad verovaše u pravedni rat;
trčeći bosanskim gudurama shvatio je sve.

Jaša-starac borio se za izmene u okviru mogućeg.
Urednik *Zastave* i tucindanski junak
U zatvoru pisao je estetiku na tri maternja jezika;
Postajaše sve gadljiviji na reči *tendencija* i *promena*
Njegova muza prestade davno da bavi se politikom -
Životariše život građanke poznog kapitalizma.

ZATIŠJE PO POBEDI JANKA HALABURE

Pogubivši na megdanu agu od Vršačke kule
Janko je s glavom turčina na sablji
Ušao u tek osvojen grad.

Tuđini rekoše da važnijih bojeva ima,
Da lepših se utvrda od ove sećaju,
Da nije im žao što idu s vetrometnog Brega;
Nek mu je časna pobeda i hvala na milosti
Da napuste Banat.

Zadobivši Kulu odakle pogled dopire daleko
Spremao se Janko da mirnu provede noć;
Ne beše poučen logici totalnog rata,
Bez vesti da osmanlije, povrativši Bečkerek,
U oblaku osvetno se vraćaju u zoru
Pred nebranjen Vršac.

ĆUTANJE VRŠAČKOG GROBLJA

Cvrkucu za kamen vremenom vezane ptice;
Kljuju ukristaljene mušice;
Urezuju ime u spomenik,
U belinu nastalu u nevreme;
Gnezda nemaju, ležaj im vazduh,
Miris jorgovana i pavetine nad
Zaćutalim grobljem;

Kad ćuti groblje, ćuti i Vršac.

VRŠAC JE TAKAV GRAD

Sedam ovremenjenih tornjeva
Vrhovima zamočenim u zlato
Podupiru nebo jednako za sve.
Kad se zvezde pretope u svetlost
Sove se razbuđene mrakom
Otiskuju niz Breg, nad vršačke kuće.
U šest krugova nadgledaju grad
U sedmom se gube pod nebeskim svodom.

JAVOROVE PTICE

1.

Sa jedne od Javorovih slika
posmatra me oživela sova.
U prvom sumraku dobija vid
I postaje sigurna u sebe.
Čeka da vetar zaljulja grane
I senke oblik izgube u noći.
Kad oseti da se tama pribira
Leti do najbližeg izvora da
s tri tamna kruga obuhvati vodu.

2.

Razmišlja o ćutljivim sovama.
Želi da svakoj produži život
I svoje im misli uslika u oči.
One ga gledaju, smišljaju način
Kako da povrate vreme i mladost
Sto dade im Korvinova ptica.
Ne shvataju: sve prošlo i ono još buduće
Tek ponekad doluta do nas.

3.

Svojom od nesna izmorenom rukom
Javor Rašajski zatvara svetlost
U mirnoću zamišljenih sova.
Na njegovim crtežima tuš se prebrzo suši
I vidan je samo deo postojanja.
Ljudi dolaze, zure u tamne crteže
I misle da jasnost tu je, na domaku ruke.
Njihova vezanost za male stvari
Ne dopušta prodor u dubinu slike.

(1975-1977)

DRUGA ISTORIJA

Μολὼν λαβέ¹

I kratko vreme dovoljno je da kroz klanac smrti
Pređe se u večnost, i beseda započne sa svima
Što odavno su sa one strane večnosti; Taj susret
Koji se nadao svaki veliki Grk, susret
Koji je u poslednjem danu ostareli Sokrat čekao
S peharom dobro pripremljene kukute, susret je
Vredan slave što ostaje za onima što doba godine
Vide u ratom zatvorenom krugu.

A rat taj, s poslednjim podvigom u njemu,
Sve je što ostalo je nedovršeno dok čeka se da
Da odgovor stigne do Cara careva, do onog ko moraće
Oružjem jačeg da uzme ono što nikom se ne daruje.

U vreme smutnoe, kad šiárdžije i sitni sikofanti misle
Kako se sloboda kupuje mirom bez alternative, oni
veliki,
Kao Leonida, spremni su za poslednji put, za večnost.

¹ “Dođi i uzmi” (Μολὼν λαβέ) je krilatica, legendarni odgovor spartanskog cara Leonide na pisani zahtev persijskog izaslanika za predaju oružja uoči bitke kod Termopila.

AMERIKA, AMERIKA...

Prijatelj mi reče, gladan putovanja:
Želim da Vidim Ameriku, da vidim
Konje kako jezde, Holivud i Zvezde,
Da na kocki trošim novac negde u Vegasu,
I da sliku neku kupim, makar lažnu,
Pripisanu tom Matisu, ako ne Degasu;
Želim da vidim i bratiće Crnje,
Čika Tomu i kolibu memljivu i vlažnu,
Te cigare što lepojke pale,
Prezidente što ne znaju šale,
Reaktore lepe dok atome tuku,
Avione stelte, što ne prave buku...

Gledam ga u oči, željne razdaljine,
Demokratskog sveta i Kipa Slobode;
A ovde sve to overeno ima:
Na Dunava dnu, kod Mosta Slobode.

U Novom Sadu,
Pokraj razorenog Mosta Slobode,
24. mart 2003.

JUTARNJI DORUČAK KOD MILOSRDNOG ANĐELA

Kad uhvate nekog kako pljačka zlato,
Muzeje i crkve, invalide stare i benzinske pumpe
Svi se odmah slože a bez da se glože:
biće nam on dobar za pilota-nato,
ubijanje gde se može i komande jako strože;
nauče ga smesta da razmišlja hladno
i precizno gađa bez zlobe i jeda,
(jer jedno su pare a drugo je beda)
i ne smeta nikom što celog je veka
podgrevaao vatru sred gril-restoranta
kraj srušenog mosta generala Granta.

Takav se eto, desio i nama:
Tražili ga nismo a dobismo jada -
Prvom je raketom fantomdžija jarni
razorio most stari, metalni,
bridge, kako kažu;
generalštab ceo vrisnuo je smesta:
demokratski sine, tom raketom drugom,
odmereno tačno, ko u školi rata,
raznesi vagone, putnike u njima,
ovenčaj ih smrću i oblakom dima,
neka stoka znade da je sreća zima.

Znao je on dobro šta zapravo čini,
I u slavu koga a za novce čije;
Tad moljahu mnogi, daleko od kuće,
da reka se svaka oslobodi mosta

da svetina ne bi njima išla prosta.

Sve dobro je pilot obavio vrsni.
Već sutra je gazda hvalio ga dugo
(da je bio žensko tapšo bi ga svuda
bez oseta bluda i titraja huda).
Ponosan on beše na glavare svoje.
Rekli su mu smesta: ti heroj si pravi!
Nema te u Hagu ni na vojnom sudu,
Ni tamo gde zločin kažnjava se manji.

Dobio je odmah po medalju zlatnu za raketu svaku,
I čin oficirski, dva stepena viši;
Neko odmah reče: sve se dobro plaća,
I dolara šaku po zgoreloj glavi platiše mu odmah
(a za dete svako plaćeno je duplo –
na predlog lobiste-senatiste).

Protiče i vreme, ko reka bez mosta;
Veteran je ratni; na slobodi osta
ovenčan ordenjem za sve što se rokne;
a slava ga prati gde korakom krokne;
Amerika plješće kad se glasom javi;
O herojstvu takvom pisaće se knjige
A i kongres jedan priprema se stručni
Da sejanje smrti nije život mučni.

Ratnik sve to prima kao izraz pažnje,
Susedima priča da ne beše lako
Leteti nad nebom Svete gore Fruške.
Moralo se i to da bi na vlast došle

Poštene i časne slugeranje naše.
A vikenda svakog, negde u Ohaju,
Drugarima željnim i priče i pića,
Narkotika lakih i jevtinog žića,
Sa ponosom priča o "odbrani sveta"
I dok žar se žari, dok se vatra pali,
Za neviđen piknik za osoba trista,
On s osmehom svima milosrdno šapče:
To srpski je roštilj Čarobnjaka Oza,
Rešetka je žarna kao skelet voza!

Na vest o nato-bestijalnosti nad nedužnim ljudima,
na mostu u Grdeličkoj klisuri, što vraćahu se s posla vozom,
12. aprila 1999. godine.

DŽO, I TO JE AMERIKA

Imperatori su, uz podršku Senata,
Kaznene ekspedicije slale u razne krajeve
Van granica Carstva; vraćahu se vojskovođe
Ovenčane slavom i s bogatim plenom:
Bilo je tu svega: zlata, hrane, lepih robinja i
Robova za poslove u polju; lepo je bilo biti
Trijumfator.

Proticahu godine, decenije, vekovi;
Pohodi su smenjivali jedan drugi,
Rim je slavio, uživao, a žeđ za krvlju,
Osionih, slave i novca gladnih legionara,
Nije se mogla utomiti.
Ubijanje inoplemenika, pljačka i požari –
postahu jedini smisao svetske Imperije.

Patriciji u Rimu priređivahu lukulovske gozbe
(internet tada još nije postojao),
a običan svet, zaobilazeći Forum u širokom krugu,
sumnjičavo vrteo je glavom;
znao je da kad-tad doći će Vandali, Goti, Huni...
(istina, ne i kojim redom).

Danas, čista energija,
dete mnoštva atomskih fisija i fuzija,
Igra se škole istorije kanjonom Kolorada;
Uči da isto je bivanje i ništa.

IZMEĐU TIBRA I TIGRA

Simbol Rima beše statua Imperatora-filozofa
Marka Aurelija na konju; postavljena na Kampidoljiju
Usred Rima, prekrivena debelim slojem zlata,
Dugo je bila opomena *urbi et orbi*;
jer, proroci, zagledani u budućnost, rekoše:
Kad ugasne sjaj na njoj - nestaće i Imperija.
Proroštvo, više logično no tajnovito,
jednog se dana i obistinilo:
Osvajači su temeljno sastrugali zlato
I u Tibar bacili zgrčenu figuru varvarina
(prvobitno smeštenu pod desno prednje kopito).

Ono što osta potom, za opomenu, čuvahu svi:
skulptura na istom je mestu, na istome trgu;
Istorija je puna pouka za sve one
Što hoće da uče.

U Novom Jorku, dok su još čitali knjige,
Bez predumišljaja a znajući sebe,
Statuu slobode sagradiše od čistog betona,
A "varvare", diljem zemnog šara, bacahu u reke:
u Mekong i Dunav, Eufkrat i Tigar.
Račun na kraju mora da se plati,
A zlato je zlato i ne može se sakriti.

STVARANJE ISTORIJE

Pravi se pohod dugo, u potaji sprema:
svetlo se oružje tovari na brod a sa njim
hrana i voda, alkohol i kola i poneka drolja;
Svega da ima, ništa da ne mali.
Uz to i oprost na nivou višem
zatraži se papski, ili neke druge potkupljene crkve;
Narodu se kaže: sve je radi njega,
njegove slobode (i prodaje droge,
tiho još se dodaje, jer takva je moda).

Onda se krene za najboljim vetrom
A na onu stranu gde izlaze zvezde,
u zemlje daleke, gde još dosta toga
za pljačkanje ima a dobra je klima.
Savetnici uvek, sa oprezom kažu:
Slediti treba istoriju svetsku -
Lukul u pohod vodio je Antioha Askalona,
mali Francuz onog Šampinjona;
Hitler, poštujući veličinu plena,
Svu Nemačku na Rusiju posla.

Tako se eto desilo i sad:
na dati znak jurnuše horde Ali-Babe na Bagdad,
Zadatak jedan imali su samo:
Opljačkati Muzej, sve što je u njemu.
*Narod to učini gladan demokratije i slobode,
Nektara i ambrozije (hamburgera, coca-cole) -*
Reče bez da trene arambaša crnja.

Tako se i gradi novi svetski red;
Kroz godina dvesta kada svih nas nesta
Učiće se nova istorija sveta:
O klinastom pismu iz kanjona Rio Kolorado,
O Semiramidinim vrtovima na jezeru Mičigen,
O Cisko Kidu, sinu Asurbanipala
Što pokori indiose plačne iz Ohaja.

O USUDU UMETNIČKOG DELA

Kada se nešto stvori, kaže se:
To je za večnost;
Niko ne misli na trošnost materijala,
Niti o tome kako će neki drugi u vreme buduće,
imati svoje a ne naše brige;
Pregršti stihova, slike i skulpture,
Grafike raznih epoha, bakrorezi,
Partiture složenih sonatnih formi –
Sve to taloži se na dlanu vremena
I svi misle: to je za večnost;

Ne znaju da svakom delu, pre nastanka,
Bog je dodelio:
Zemlju, vatru, ili mesto u Bagdadskom muzeju.

RATNI DEFICIT, NAPALM I HEVIMETAL

Kažu da Muzej zeta Muhamedovog Alije
Mnogo zlata i mnogo svetinja ima;
A rat koji dugo traje neko mora i da plati.
Vekovima nepljačkani grob svakoga mami,
Bio on Šliman il drogiran roker.
Novci, novci, gde su naši novci...

Istorija se nikad ne ponavlja, ona je jedna,
Mada već ostarela no, nespasena od silovanja;
Jer, ako je muzej svetinja, nije i zlato u njemu -
Reče mudri snajperista-hevimetalista.

Negde kod Apijana pročitao sam
Kako Decima Bruta ne spase
Ni galsko odelo ni galski jezik,
Ni Kamil kome je mnogo dobra učinio;
Jer, sila je sila, i promena sudbine
Jednaka je u Raveni, Akvileji ili negde u Bagdadu.

Mnogo mora da se plati, za sve da se plati,
A kad se kasni uvek je nedovoljno;
Zar bi Cezar pošao na Galiju
Da nije imao dug od sto miliona sestercija?
Zar bi se toliko pljačkale provincije
Da je u Rimu bilo dovoljno zlata?
Ali para nikad dovoljno; pa danas kao i uvek:
Svi putevi vode na Istok
Dok sanja se stari san da se pljačka Vatikan.

ČUO SAM DA NEĆETE NIŠTA DA UČITE
(po B. Brehtu)

Čuo sam da nećete ništa da učite,
A vreme se promenilo; imanje je prodato
Dolazi novi gazda, mora da znate engleski
Moraćete dobro da pucate i ubijate
Ako mislite da vas on plati i pošalje
Da nekog il nešto odradite.

Vreme se promenilo; od vas se mnogo očekuje:
Zavođenje pravde i reda, slobode i demokratije;
Budućnost vam je obezbeđena; pred vama je
U punom sjaju; vaša se vlast
Postarala da vam se noge
Ne spotaknu o vreli avganski kamen. Ako učite
Letećete visoko i gađati daleko.
Ali, mora da znate taj engleski,
Jedini jezik rata i komande. Morate biti kao svi.

Vreme se promenilo; od malena uče vas
Kako se seju napalmni cvetovi slobode;
Video igre, istina medija, konačno, i taj engleski –
Sve to uslov je za ulazak u bolji, demokratski svet;
Roditelji i vlast sve su učinili, ali i vi,
Moraćete da učite.

Čuo sam, i to me istinski brine:
Nećete da učite, nećete u bolje sutra,
U svet prepun najlepše droge, nasilja i silovanja;
Ali vi i dalje imate svoje dobre vođe:

Oni su uvek tu da vam tačno kažu
Šta treba da radite da vam bude dobro,
Jer, vremena su još uvek nesigurna,
Još uvek sumnjivci podrivaju napore celog sveta,
Globalizam je u opasnosti, a i istine za sva vremena
Samo još vi možete spasti na čisto engleskom jeziku.

Ipak, moraćete da učite;
Posle prve doze sve ide lakše; opustite se;
Vreme je od sad na vašoj strani; gde su toliki za vas
Ne mora ni prstom da se mrdne –
Obarač je vezan direktno za mozak.
Trebalo samo poslušati unutrašnji glas
Iz dvadeset i petog kadra.

PLOVIDBA

Pre početka plovidbe mora nam biti jasan
I cilj i razlog i konačna dobit; samo onaj zalutali
U odaje svojih neispavanih sećanja spreman je da
Jurne u nepoznato, u nadneto nad njega ništa.

Pa ipak pravi junaci su oni što brodove spremaju,
Oni što ih tek upravo sagrađene opremaju svim
Što duga plovidba zahteva; jer put je to
Između Scile i Haribde, put prepun sirena
Što brodarka mame da stane i tako odustane.

Oni što znaju sve što ih čeka, nabave voska,
Onog žutog, pčelinjeg i njime prepune džepove;
Jer utovarivači, kao i svi utovarivači - dobri su,
Ali ne i spremni za sva lukavstva mora.
A more zove, ne samo one željne avanture,
Već i one druge – spremne da idu
Tamo gde nebo u osvit dodiruje more.

PUT U EVROPU

Jednoga dana Zevs, pretvoren u orla
(istina ne dvoglavog) silovao je
pod zimzelenim platanom na Kritu
unuku svog brata Posejdona -
prelepu Feničanku Evropu,
kći Agenora, sina Libije.

Bog mora sve to mirno je gledao,
Ne podigavši do neba talase
Ne iskalivši božanski bes
(kao u slučaju Hipolita)
a Evropa, ipak, beše mu unuka, zar ne?

Zevs ipak je Zevs, mrmljao je Posejdon,
Izgubljen u lavirintima teleologije;
Gromovnik sigurno zna šta mora da se radi
U hladu petokrakog lisja.

Samo je jedan put u Evropu.

EVROPA IPOLITA TENA

Gde ima ljudi, ima i umetnosti – napisao je
Ipolit Ten u studiji o holandskom slikarstvu;
Na to ga je verovatno nagnao podatak
O monstruoznom vojvodi od Albe,
O progonima i klanjima inovernih,
O praznim ulicama u Gentu i Brižu,
O konjima što opustelim ulicama
Pasu lepu, sočnu, zelenkastu travu –
Bez sumnja, čudna to umetnost beše:
Slika i duša Evrope u jednom,
Između dva reza.

ORDENJE, ORDENJE...

Ordenje nekad davahu za hrabrost,
Za odbranu zemlje, za herojska dela,
Za podvige silne i smelost u ratu;
Istina, davahu se novci a i dobra plata:
Za Isusa šaka sjajnih srebrnjaka,
za Julija Gaja da stigne do kraja
a od ruke Bruta, provincijsku vlast;
za izdaju svaku adekvatnu slast...

Tako se eto dešava i sada:
Pociganiš Srbe – eto Zlatne Palme;
Ismevanje vlasti – Legija je časti;
A kad sečeš glavu, ili prst po prst –
Sleđuje ti lepi a od gvožđa krst.

Biće da cene sad su mnogo niže,
Jer sve je zemlji postalo još bliže;
Za karikature, vrsne kalambure,
Ordenje se deli kao zlatna kiša;
Više niko ne zna da zlato što pada
Od boga je Zevsa sperma Eldorada
A Danaje naše željne slave, para
Podmeću se svuda, bez mere i dara.

SEOBE

Prva seoba: 1389.

I boj se završi;
i bi noć, i bi dan
i noć duga;
i krv humus upi
za buduće božure.

Ono što od junaka osta,
trećega dana
ode na zapad,
za tragom pčelinjeg meda,
u Medak.
Zid da bude.

Druga seoba: 1690.

Oni što vredeše a imahu obraz
tog dana, s Arsenijem, odoše na sever;
poneše knjige, sećanje i jezik
znajući da ostavšima to neće zatrebati.
Osta tek poneka ulizica,
sitan lopov, lažljivci i vlasnice sifilisa,
jer, ko bi drugi smeo da dočeka Turke.

Sad kažu:
neko morao je ipak da ostane,
da iznedri ćopavi jezik
za budući Parlament.

Treća seoba: 1999.

Naša je Zemlja odavno prodana;
Prodana je za šaku srebrnjaka, ali prodana –
Vreme je da se selimo;
Sa sobom treba poneti sve što je za poneti:
Cipele za dug put, odeću za sva
Četiri godišnja doba, sećanje
Na sve što nas je snašlo i snalaziće
sa obe strane Dunava.

Vreme je da se selimo
U prazninu i ništa, u prostor
Gde niko nikog ne sačekuje,
U zemlju zanavek našu.

Vreme je da se selimo.

Nebeski narod

Tog sparnog, poslednjeg slobodnog leta
dolazili su u koloni bez oba kraja
gladni i bos, poniženi a nedoklani,
ubijani duž puta, nejač bez odbrane.

Niko ne reče istorijsko *ne*.

Svakim korakom dalje od doma
a bliže nebesima.

Niko ne izađe na ulicu da viče,
pišti u pištaljke, šerpeta, kukumavči.

Bože,
osmehni se,
dolaze Srbi!

Post scriptum:
Jugoslavija, zemlja koje nema

Vesela bratija sinoć je javila:
Od danas, nema više Jugoslavije.
Noćas padao je sneg
I sve joj tragove zameo.

Ali, doći će jednom i
Oktobar u proleće.
Sneg će se otopiti.

Biće mnogo blata.

10. 02. 2002.

MIRAZ

Od Filipa IV Španskog na Ostrvu fazana
Francuska dobi mladu Mariju Terezu
i miraz od 500 000 zlatnika žutih;
ridali su i Kralj i Kraljica, sva Španija
- i narod grcao je dugo, zbog tih pola miliona;
ali obraz je obraz i šta se tu može –
reče Kralju umirući Velaskez.
Zbog smrti slikara Kralj još više neutešan beše
jer samo privid slave na slikama mu osta.

Sa mladom, kažu, i miraz ide
obično tolko, koliko vredi;
jedna je mera za španskog Kralja
druga za one koji to nisu.

A jednoga dana, kad *nas* ujedinio je kralj,
on shodno nivou svome i predaka svojih
pronađe sebi i ženu ravnu;
u miraz dobi - prelepih dama vagon
(za vozom smesta izvadiše prugu) -
a Tastu dade pola Banata;
ne Oplenac, ni srpske vinograde,
ne Kosovo, ni namastire,
ne rudnike, ni koncesije
(njegovo ništa još ne beše).

Njegovo doći će posle, u Marseju.

Palinodija

(peva se i danas u Srpskoj Vojvodini)

*Iako kasno – sada je jasno:
Kad golja hoće néko da bude
on mora sebi mladu da kupi
spreman da dade pola Banata
sa belog ata.*

*Da Filip beše Mudronja Vlaška
za mladu bi pola dobio sveta,
Njegova sad bi bila i Raška
Nepal i Lima idućeg leta.*

SEĆANJE NA KRALJA

Ako ne spavaš, ne spavaj!
Ako spavaš, niko Te neće probuditi!
Čak, ni glasine što šire ih
raznorazne psine.
Pogledaj, svo vreme to što došlo je,
ni nalik nije onom iz naših
odavno potrošenih snova.

Svi će sad da sete se tog
kako, kad bili su mali, videli su kralja,
neki, tek, njegovog sina,
malog, bledog i nikakvog.

Do sada to uspešno se krilo,
a sad, najednom, sećaju se svi i onog
čega nije ni u mašti bolesnika bilo.
I šta reći? Kralj jeste kralj.

Ali, ako je odista kralj,
mi i sad smo tu, jer, čast je i slava
ubiti kralja.
Znalo se to u Topčideru,
Znalo i 1903.
Zašto sad da se zaboravi?

I, zašto da se ta priča danas
na Vidovdan (a to svaki je dan,
uvek je za Srbe utorak)
ne ponovi?

Dobro je; neka; došao je kralj;
Ako ne, dovoljna je i njegova senka.

Nešto od svega tog,
ipak,
moramo ubiti.

MEMENTO

1. Pesak Somalije

Generalu R. Mladiću

Samo u tome ima konačne pravde,
sasvim posebne, kosmičke, astralne,
u času dok telo vojnika Amerike
glanca neravne drumove
Somalije.

Pijani sidadžija i ne oseća
kako mu lepo silazi meso
s natrulih kostiju;
takva je sva politika Imperije.

A samo je mrtav amer dobar amer,
na vrelom pesku Somalije,
zaključuje mudri Aidid
zasukavši levi rukav.

2. Jasenovac

Do zadnjeg daha čekahu Srbi
da se dogodi čudo, da bude
bezbolno, s mirisom mira
i malo lepljivog sna.

Ne gubeći veru gubili su oči
i suvih usana grizli poslednji dah;

tek kosti njihove sad znaju:
čuda nema. Postoji samo smrt.

3. Tjenanmen

Zaravnivši pobunjen trg
tenkovi spasli su Kinu
od nuđene "demokratije".
Potom je noć trajala dugo,
dvostruko duže no obično;
nebo je bilo vedro
i jedna zvezda, daleka
čak golim okom vidljiva
zasijala se srećna u daljini;
nije se zvala ni *Tito*,
ni *Bosna*, već samo:
Tjenanmen.

4. Port-o-prens

Na silu velikih samo mali
drznu se da kažu *ne*.
Tako i tu - 7. 8. 1994. -
dobrovoljci uče da
umiranjem brane domovinu.
Ne žele da im vojska iskeženih džezera
dovede ludaka na vlast.
Takvih već je dovoljno, svuda;
u zdajnoj Evropi

podvučenoj žutim,
u Senatu,
gornjim, donjim i podzemnim
domovima.

5. Poslednja vest iz Medačkog džepa

Imao sam kuću, voćnjak,
parče neba i prohladna jutra;
do juče imao sam
i bunar i mačku i psa i
tri gladne kokoške; i komšije.

Sad, kuće nema, voćnjak posečen,
mačka, pas i sve kokoške
na dnu bunara zimuju;
i komšije poklane;
samo jutro i dalje je hladno,
a neba nema.

(avgust, 1994)

SMRT NEKAD I SAD

Smrt oduvek beše velika tajna,
Svakom nova, vremenski nenadna, neponovljiva
Poput dela velikih flamanskih majstora.
Svako vreme imalo je «sopstvenu» formulu smrti:
Smrt udarom kamena, nožem ili kopljem,
Smrt od otrova, od gladi ili hladnoće;
Potom dođoše gilotine i gasne komore.
Sa vremenom, smrt se razvijala
Kao i svaka, napredna industrija –
Od pojedinačnog težila je opštem.
Imala je svoju dijalektiku.

I svi su znali: smrt nikad ne dođe bez opravdanja:
Svako je morao, lično, u znoju lica svoga,
Da zasluži je, da opravda rad i suda i dželata;
I samo zaslužni građani, ponosni pojedinci,
Poput Sokrata, Bruna, ili Sen Žista
Imahu čast da s njima se surovo postupi
Kad stanu pred one što daruju kazne.

Danas, kao i uvek, smrt dolazi svakom,
Bez najave, bez razloga i objašnjenja:
Dolazi sa tv emisijama i vanvremenim izborima,
S reklamama zdrave hrane i bednim penzijama;
Danas, smrt kezi se na naslovnim stranama,
Na bilbordima, na talasima «popularne» muzike,
Milujućí žive po mrtvoj im, ispražnjenoj glavi.

KRUNA SA ZVONČICIMA

Još je teže biti kralj bez naroda,
Sâm sa dvorskim ludama, pijanim političarima,
Pesnicima-hvalospevcima,vremešnim droljama,
s arhipastirom bez lica i jatom pobijenih ptica;
Teško je biti bez naroda,
Bez istinskih znalaca, bez dobronamernika,
bez dobrih ministara, sred osrednjih atentatora;
Teško je biti živ, a nikakav,
Biti kralj bez velikog K,
Bez kamena u kruni a s kamenom u bubregu
I mnoštvom malih zvončića, visoko,
Nad glavom.

ISPOVEST LUDE

Najteže je: biti dvorska luda;
Gledati istinske lude, protuve i šarlatane
Na mestu ministara i ambasadora,
Bankara i servilnih činovnika;
Gledati uspaljene novinarke,
Potplaćene stranačke prvake,
Bivše bundžije a sadašnje supozitorije,
Poslanike bez imalo šarma;
Najteže je i, odista poslednje:
Biti luda među gorima od sebe,
Biti pesnik i zabava kralju
Koji muca i u dugu grca.

IZVOR KOŠAVE

Pohode nas misli, iste što su i Rimljane morile
dok u prah pretvarahu drevni Decebelum na Dunavu.
Sve puteve u Peščari isti zasipa pesak;
taloži se vreme na davno zatrta staništa.
Samo ptice u plamenom polju božura svedoče
da život oslonac u mislima ima,
da svetlost svetih i nad nama sija.

U krajeve iz kojih oduvek dolazi vetar
često se glasnici šalju; otud,
samo miris nepoznatog vraća se, i
isprekidani glasovi, nešto neodredljivo,
a svuda prisutno i svima poznato.

PRED KIŠU

Krila ptica zabodena u kišu, u svakog časa nadolazeće nevreme uronjeno u koru neraspadljivog hrasta, svedoče o zvezdi što se u tvrdi utvrđuje, o vetru sa one strane Brega i tišine.

Perje nesnom premorenog kosa sadrži sećanje samo na ono što dvaput se na obalama Save događa i zato, sen Tiberija, Avgustova legata, cara budućeg, niko od snom svladanih Panonaca neće prepoznati; a gledanjem u mrak, sve dalje, vidi se samo noć i s one strane nezalazna svetlost što čuvar je puta iz praznine šalje.

TAMO, POD BREGOM

U istek dana prestar sam za pobeđe
i zemlja već miriše svojim znanim zovom
- za mene to uvek je vršačka zemlja
u čije humusne ruke, jednom, biću smešten
da merim beskraj i njegovu moć.

Dok nezreli plod
ide u susret svojoj zrelosti
opipavam još tople zglobove
i gledam bele krevete i bele zidove
levo potonule u maglu a desno u ništa.

Tamo, pod Bregom, pod orošenom travom
pripravan za onaj pravi susret
otkriću ono što Kelti niotkud
ne mogaše ovde da donesu.

*Vršac,
8. april 1983.*

NASLEĐE

Ne treba nikad ubiti mrava,
Puža, il neku usamljenu pticu;
Ne zna se šta oni behu
U nekom od ranijih života.

Možda im duše i dalje čuvaju
Sećanje na velike pohode i ratove,
Na vreme ispunjeno metežima,
Surovim ratovima bezbrojnih legija
S nepokornim Galima i Skitima.

Rim je istina dovoljno daleko,
Koliko Atina i Jerusalim, koliko
Večita razlika međ njima;
Kod nas je vreme malo usporeno

Svi preci vladara doskora još behu
Glodari, hijene i grabljive zveri;
I nije čudo da omama još traje,
pa mešaju se usklici i voda,
teror i sloboda.

A Bog, što sve to gleda, čuti i
Polako, retardiran, shvata:
Oni su delo iz sedmoga dana.
Uostalom,
Nakon tolikoga posla, šta bi mu,
da se pre kraja, nepažljiv, odmara?

Sadržaj

KULA NAD VRŠCEM

- Kula 5
- Kula u magli 6
- Majdan 7
- Događaj na Majdanu 8
- Pogled sa Đakovog vrha 9
- Namernik na Đakovom vrhu 10
- Misa 11
- Toranj Mise 12
- Na dnu Đavolove jazbine 13
- U Đavolovoj jazbini 14
- Kapela sv. Roka 15
- Zidanje kapeve sv. Roka 16
- Urbani 17
- Pogled sa Urbana 18
- Kaluđerski birt 19
- Pred Mesićem 20
- Mesić 21
- Mesički toranj 22
- Mali rit 23
- Orlovi nad malim ritom 24
- Crkva na Beljacu 25
- U crkvi na Beljacu 26
- At 27
- Idoli sa Ata 28
- Ludoš 29
- Susret na Belom mostu 30
- Kanal na Ludošu 31
- Traka nad Ludoškim kanalom 32
- Predeli zimi 33
- Strmoglavica 34
- Najsevernija njiva na Strmoglavici 35
- Selište 36
- Priča sa Selišta 37
- Crvenka 38

Pogled sa Crvenke 39
Pogled sa Novih zemalja 40
Nove zemlje 41

JESEN U BANATU

Miris paljevine 45
U nedostatku odgovora 46
Laza Kostić na putu u Vršac 48
Uzvitlana strast zemlje 49
Bolest 50
Van ravnoteže 51
Zaboravljen put 52
Poslednja provera 53
Na putu u polje 54
Pesma za mrtve Crvenoarmejece 55
Razgovor o putu 56
Pokretni strah 58
Pesma čuvara puta 59
Početak putovanja u noć 60
Strah u polju 61
Stepenište 62
Podloga pesme 63
Tajna spekulativne konstrukcije 64
Posečen voćnjak 65
Ruši se nova kuća 66
Tigrovo oko 67

PUTOVANJE PO BANATU

Groblje na vrhu brega 71
Negde u ataru 72
Korvinova ptica 73
Neizgovorena reč 74
Moć govora 75
Proroštvo Vinka Lozića 76
Beg u slatine 77
Noćni leptir 78
Marks u Krojcnahu leta 1843. Godine 79

Kikindski partizani leta 1941 80
Iščekivanje 81
Pred početak lova 82
Poslednja šala 83
Vesti iz hlebarnice 85
Strašila u polju 86
Lice panike 87
Trava 88
Nova nit 89
Igra s ribarima 91
Dokaz o vremenu 92
Mreža 93
Srce Ribara 94
Pesak 95
Žar 96
Raspeti gubitnik 97
Lov 98

PRASKOZORJE U BANATU

Grobljanski vetar 101
I samo dok vetar 102
Prozorsko okno 103
Sreća 104
U mreži jutra 105
Naslućuje se gavranov let 107
Veče u Kikindi 108
Kraljeva ptica 110
O prirodi večernje izmaglice 111
Vizija mosta 112
Trag 113
Obična zemlja 114
Mogućnost ilovače 115
Fazan u polju 116
Govor gline 117
Ulica 118
Večernji razgovor 119
Priroda zemlje 120

Osnova nasleđa 121
Svedočenje o nameri šume 122
Pesma za mog brata 123
Vizija mosta 124
Uvid o Beskraju 125
Preticanje na Pančevačkom putu 126

IZMAGLICA U BANATU

Razotkrivanje smrti 129
Stubovi 130
Oči zemlje 131
Sat 132
U kupatilu 133
U biblioteci 134
Bezumlje taštine 136
Trijumf glodara 136
Na mostu 137
Telesni Vrt 138
Igra u noći 139
Bela prostirka 140
Zvona 141
Tomografoja sna 142
Fragment o igri 143
Satz vom Grund 144
Sibiu noću 145
Toliko godina učenja 146
Sećanje na zavičaj 148
Dvoslutna sen 149
Rastegljivost sna 150

GLASOVI U BANATU

Boje vremena 153
Glasovi iz polja 154
Otvaranje sna 155
Košulja na dva štapa (II) 156
Telesni vrt 157
Jesen na prozoru 158

Kada bih bio pesnik 159
Nebo nad bukureštom 160
Dobro započeta a nedovršena pesma 166

DRUGA STRANA STVARI

Animal planet 169
Male sonatne forme 170
Kolomenskoe 171
Izvod iz pravila 172
Dok mesec zalazi nad Vrščem 173
Zelene jabuke 174
Odbrana pesništva 175
Novine 176
Poslednja noć u 1976. godini 177
Kakve čokolade jedete 178
Lepa smrt 179
Životni put Jaše Tomića 180
Zatišje po pobedi janka Halabure 181
Čutanje vršačkog groblja 182
Vršac je tatav grad 182
Javorove ptice 183

DRUGA ISTORIJA

Dođi i uzmi 189
Amerika, amerika 190
Jutarnji doručak 191
Džo, i to je Amerika 194
Između Tibera i tigra 195
Stvaranje istorije 196
Ousudu umetničkog dela 198
Ratni deficit, napalm i hevi metal 199
Čuo sam da nećete da učite 200
Plovidba 202
Put u Evropu 203
Evropa Ipolita tena 204
Seobe 206
Miraz 209

Sećanje na kralja 211
Memento 213
Smrt nekad i sad 216
Kruna sa zvončićima 217
Ispovest lude 218
Izvor košave 219
Pred kišu 220
Tamo, pod Bregom 221
Nasleđe 222

VRŠAČKE VESTI
Vršac

Biblioteka
KLASICI VRŠCA
6

Milan Uzelac
ODBRANA POEZIJE
(odabrane pesme)

Direktor
Jelena Babić

Izdavač
VRŠAČKE VESTI, Vršac, Kordunska 30
ISBN 978-86-915579-3-5

Slog
Milan Jovanov

Štampa
Disk, Vršac
2014.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821. 163.41-14

УЗЕЛАЦ, Милан, 1950-

Odbrana poezije : (odabrane pesme) / Milan Uzelac . – Vršac : Vršacke vesti, 2014 (Disk : Vršac) . – 231 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Klasici Vršca ; 6)

Tiraž 100 primeraka.

ISBN 978-86-915579-3-5

a) Poezija
COBISS.SR-ID 291973639